Pedagogická fakulta
Faculty of Education
Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
University of South Bohemia in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra pedagogiky a psychologie

Bakalářská práce

Kyberšikana u dětí základních škol

Vypracovala: Lucie Hodná

Vedoucí práce: Mgr. Miroslav Procházka, Ph.D.

České Budějovice 2015

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji bakalářskou jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 31. 3. 2015 .....

Poděkování

Za cenné rady, náměty a inspiraci bych chtěla poděkovat vedoucímu bakalářské práce *Mgr. Miroslavu Procházkovi, Ph.D.* z Jihočeské univerzity, Pedagogické fakulty.
Chtěla bych také poděkovat své rodině, která mě při studiu podporovala a byla mi oporou.

Anotace

Kyberšikana u dětí základních škol

Cílem této práce je poukázat na specifika kyberšikany jako relativně mladé formy šikany, vymezení základních pojmů, účastníků, jako i prevence. Tomuto tématu je věnována teoretická část. Praktická část zjišťuje, zda mají žáci povědomí o rizicích Internetu či jaké jsou rozdíly ve zkušenostech žáků s kyberšikanou ve školách z rozdílných lokalit.

Klíčová slova: kyberšikana, šikana, Internet, informační a komunikační technologie, prevence

Abstract

Cyberbullying among children of primary school

The aim of this work is to show the specifics of cyberbullying as a relatively young form of bullying, basic concepts, the participants, as well as prevention. This topic is devoted to theoretical. The practical part determines whether pupils are aware of the risks of the Internet and what are the differences in pupils' experiences with cyberbullying in schools from different locations.

Keywords: cyberbullying, bullying, Internet, information and communication technologies, prevention

Obsah

Úvod 7

Teoretická část

1 Vymezení základních pojmů 9

1.1 Základní prvky kyberšikany 9

1.2 Kyberšikana a popichování 11

1.3 Kyberšikana a online obtěžování 11

2 Vymezení rozdílů šikany a kyberšikany 12

3 Prostředky využívané při kyberšikaně 17

3.1 Mobilní telefony 17

3.2 Uložiště pro sdílení fotografií a videa 17

3.3 Emaily, chaty, instant messengery 17

3.4 Webové stránky 18

3.5 Sociální sítě 18

4 Formy kyberšikany 19

4.1 Nevyžádaná sdělení – spamy, hoaxy, viry aj. 19

4.2 Rozohňování (flaming) 19

4.3 Obtěžování (harassment) 19

4.4 Pomlouvání (denigration) 20

4.5 Vydávání za někoho (impresonation) 20

4.6 Odhalení a podvod (outing and trickery) 20

4.7 Vyloučení (exkluze) 20

4.8 Pronásledování (cyberstalking) 21

4.9 Veselé fackování (happy slapping) 21

5 Účastníci kyberšikany 22

5.1 Agresor 22

Pomstychtivý andílek 22

Bažící po moci 22

Sprosté holky 22

Neúmyslný kyberagresor 22
5.2 Publikum 23
5.3 Oběť 23
5.4 Mediálně známé případy kyberšikany 24
Star Wars Kid 24
Anna Halman (1992 – 2006) 24
6 Legislativa a prevence kyberšikany 26
6.1 Legislativa 26
6.2 Prevence kyberšikany 26
6.2.1 Prevence z pohledu aktérů 27
6.2.2 Prevence z pohledu rodičů 28
6.2.3 Prevence z pohledu školy 29
6.3 Kde hledat další informace a materiály 30
Praktická část
7 Výzkumné šetření 34
7.1 Metoda sběru dat 34
7.2 Charakteristika výzkumného prostředí 34
7.3 Výzkumné otázky 36
7.4 Popis výzkumného vzorku 37
7.5 Interpretace získaných dat 37
7.6 Závěr výzkumu 83
Závěr 86
Literatura 88
Internetové zdroje 88
Seznam tabulek 90
Seznam grafů 92
Seznam příloh 94

Úvod

Internet a jeho kult anonymity fakticky poskytují paušální imunitu komukoliv, kdo chce říct cokoliv o komkoliv, kdo chce říct cokoliv, a v tomto smyslu by se jen těžko hledalo morálně pokřivenější využití konceptu svobody slova.

Richard Bernstein v New York Times

Informační a komunikační technologie (ICT) zaznamenaly v posledních pár letech neuvěřitelný rozvoj a svou dostupností se dotýkají každého z nás. V současné době snad není člověka, který by se nikdy v životě nesetkal s mobilním telefonem či Internetem. O kladném přínosu kyberprostoru do našich životů nelze pochybovat, kdo by neocenil rychlý přístup k informacím, ač úřední či osobní povahy? Stačí pár kliknutí myší a víte, kdo koupil jaký pozemek, kdo s kým se rozešel či kde je jaké počasí. A mobilní telefony? Před pár lety jsme stáli fronty u telefonních budek, abychom si mohli popovídat se svými blízkými … a dnes? Dnes má skoro každý chytrý mobilní telefon, který kombinuje přístup k Internetu, kvalitní fotoaparát a samozřejmě telefonní kontakty. Telefonní číslo k mobilnímu telefonu si dnes koupíte u každé trafiky i v nejzapadlejší vesnici. K významným událostem si již neposíláme pohlednice, ale posíláme si SMS zprávy. Je to rychlé, pohodlné, levné … ale i trochu více neosobní.

Právě proto, že jsou tyto informační prostředky pro každého snadno dostupné, ve značné míře i anonymní, dochází k jejich využívání a zneužívání. A ač jsou tyto technologie stále více zabezpečovány, jediné co nebude nikdy stoprocentní, je lidský faktor, který je využívá. Ale tak jak jsou rozsáhlé možnosti informačních a komunikačních technologií, tak rozsáhlé je i téma kyberšikany, jako relativně mladé formy šikany.

Téma kyberšikany jsem zvolila právě proto, že jsme neustále obklopeni jak pozitivními, tak i negativními stránkami volného přístupu k informacím. Virtuální svět nám mnohdy dokáže pomoci zapomenout na svůj vlastní, mnohdy problémy sužovaný život. Zde se můžeme stát neviditelným či někým jiným.

Přínos této práce shledávám zejména v propojení základních teoretických poznatků o této formě šikany a informací získaných při sběru dat u žáků základních škol. Kapitoly jsem volila tak, aby se čtenář nejprve seznámil se základním pojmem kyberšikana. Následující kapitoly se mimo jiné věnují účastníkům, prostředkům, ale i prevenci této formy šikany.

Při zpracovávání této bakalářské práce jsem vycházela zejména z pěti odborných publikací zabývajících se tímto tématem. Mezi autory těchto publikací patří Alena Černá, Lenka Eckertová s Danielem Dočekalem, Aleš Kavalír s kolektivem autorů, či Michal Kolář a Marie Vašutová. Vzhledem k tématu této práce jsem taktéž čerpala z internetových zdrojů. Na Internetu lze k tomuto tématu v současné době najít dostatek informací. Internetové stránky však mají různé kvality. V praktické části jsem se zaměřila zejména na to, zda mají žáci základních škol povědomí o rizicích Internetu či jaké jsou rozdíly ve zkušenostech s kyberšikanou u žáků z různých lokalit. Sběr dat v rámci praktické části probíhal formou kvantitativní metodologie, jako metoda byl zvolen dotazník. V rámci výzkumu bylo osloveno sedm základních škol v Jihočeském kraji.

Teoretická část

1 Vymezení základních pojmů

S trochou nadsázky by se dalo říci, že kyberšikana je další vývojový stupeň šikany. Souvisí s rozvojem informačních a komunikačních technologií a vyznačuje se tím, že k agresi nedochází tváří tvář, ale v kybernetickém prostoru, bez přímého kontaktu. Právě tím, že nedochází k přímému kontaktu tváří v tvář, vzniká agresorům určitý odstup od své oběti a tím získávají i určitou anonymitu. Vzhledem k těmto specifikám, kyberšikana způsobuje zejména psychickou újmu, traumata, která se přenášejí z virtuálního světa do toho reálného. Jedná se tedy o jakýsi nový druh psychického násilí jako takového, který využívá k ponižování, nadávání, urážení, zastrašování, vyhrožování, zesměšňování, pronásledování moderních médií jako např. Internet a mobilní telefony (Rogers, 2011, s. 32).

Dle Vašutové (2010) charakterizují kyberšikanu signatáři programu *Safer Internet* následovně:

- Kyberšikana je krutou formou škodlivého chování, které může být obzvláště stresující pro dětskou oběť.
- Internet a mobilní telefony umožňující dětem a mladým lidem využívat přístup k různému obsahu a volit mezi stále se zvyšující škálou nových a inovativních komunikačních služeb.
- Internet a mobilní telefony se staly součástí každodenního života dětí a mladých lidí, kteří je využívají pro výměnu veřejně přístupného obsahu a pro kreativní vyjádření a sdílení vlastního obsahu.
- Ačkoli jsou děti a mladí lidé často zkušenými uživateli online technologií a jsou si vědomi jak rizik, tak způsobů, jak se s nimi vypořádat, ne všichni jsou zralí ve smyslu schopností vyhodnotit situace, se kterými se setkávají, a pochopit jejich možné důsledky (Vašutová, 2010, s. 77).

1.1 Základní prvky kyberšikany

Černá (2013) ve své publikaci uvádí těchto pět základních prvků pro rozpoznání kyberšikany:

- děje se prostřednictvím elektronických médií,
- opakovanost,
- záměrnost agresivního aktu ze strany útočníka,
- mocenská nerovnováha,

- oběť vnímá toto jednání jako nepříjemné, ubližující.

Opakovanost

V případě kyberšikany může například ze strany agresora stačit jediné publikování zraňující fotografie. Každý nový komentář, který se objeví pod urážlivou fotografií oběti, je určitou formou opakování (Černá, 2013, s. 21).

Mocenská nerovnováha

Vzhledem k charakteru online prostředí je oběť de facto dostupná kdykoliv a nepoužívat mobilní telefon či Internet pro dospívajícího je jen těžko představitelné, proto se u kyberšikany můžeme setkat s tím, že agresorovi nelze v podstatě nijak zamezit v neustálém přístupu k oběti (Černá, 2013, s. 21).

Úmyslné ubližující jednání

Úmyslné ubližující jednání ze strany agresora v porovnání s tradiční šikanou zůstává (Černá, 2013, s. 21).

Vnímání tohoto jednání jako nepříjemného a ubližujícího

Pokud vnímání negativního charakteru agresora chybí, nemluvíme o kyberšikaně (Černá, 2013, s. 21).

Eckertová, Dočekal (2013) také uvádí, že vzhledem k využívání moderních technologií, dochází prostřednictvím těchto nových vymožeností mj. k zesilování a prodlužování účinků tradičních forem šikany.

Mezi zesilující a prodlužující účinky lze zařadit následující:

- Prostorová a časová neomezenost – kyberšikana se neváže jen k určitým místům, jako např. prostory školní třídy, ale pronásleduje oběť na každém kroku. Oběť se ocitá pod tlakem 24 hodin denně.
- Široké sociální dopady – na sociálních sítích, portálech pro sdílení videa nebo chatech má k problematickým materiálům přístup téměř libovolný uživatel Internetu.
- Obtížná rozpoznatelnost – kyberšikana může zůstat dlouho skryta. Nelze ji odhalit podle krvavých šrámů. Přesto způsobuje vážná „zranění“, např. úzkostné a posttraumatické poruchy.
- Anonymita – agresor může být ze stejného kolektivu jako oběť – ze třídy, zájmového kroužku apod., avšak často zůstane záměrně skrytý. Strach oběti se tím umocňuje (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 74–75).

1.2 Kyberšikana a popichování

Dle Eckertové, Dočekala (2013) je hranice mezi zlomyslným popichováním a skutečným utrpením je tenká. Role „pachatel – oběť – publikum“ jsou v kyberprostoru rozloženy jinak než u tradičních forem šikany. Zdánlivě jasný případ může být ve skutečnosti mnohem složitější (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 64–65). Černá (2013) uvádí, že dokud dítě či dospívající vnímá situaci jako legraci a hru a aktéři si vzájemně dávají zpětnou vazbu (tedy rozhodně nejde o jednosměrnou záležitost), jde o jev žádoucí, i kvůli pozitivním dopadům a možnosti testování různých typů komunikace (Černá, 2013, s. 24).

1.3 Kyberšikana a online obtěžování

Černá (2013) uvádí, že v případě, kdy agresivní chování nenaplňuje definici kyberšikany (tj. chybí některý z atributů nezbytných pro její definici), mluvíme spíše o online obtěžování, například:

- Člověk obdrží několik mailů od konkrétního odesílatele obsahující počítačový virus – vnímá to však jako pouhý běžný e-mailový spam.
- Agresivita není záměrná – úmyslem druhého nebylo někoho poškodit či mu ublížit.
- Jde o jednorázový útok – například nadávky na chatu, které se dále neopakují.
- Adresát agrese nevnímá to co se děje, jako zraňující (Černá, 2013, s. 22).

Na Internetových stránkách www.cyberpsychology.eu je uvedeno, že útoky, které nesplňují základní prvky kyberšikany, nelze za kyberšikanu považovat, spíše za projev online obtěžování či vrstevnického škádlení. Tyto projevy na rozdíl od kyberšikany nemají devastující dopad na prožívání jedince (http://www.cyberpsychology.eu/team/storage/2012-Machackova-Online_obtezovani_a_kybersikana.pdf).

2 Vymezení rozdílů šikany a kyberšikany

Dle Vašutové (2010) jsou tradiční šikana a kyberšikana často dávány do souvislosti. Společným jmenovatelem je to, že u obou forem jde o vztahy mezi lidmi a obě jsou nežádoucí, zraňující. Autorka ve své publikaci užívá termín tradiční šikana. Vymezení rozdílů shrnuje Tabulka č. 1.

Tabulka 1: Rozdělení tradiční šikany a kyberšikany podle kritérií, které je vymezují

		Tradiční šikana	**Kyberšikana**
JAK	Způsob	Tváří v tvář.	Za použití ICT.
	Forma	Fyzická, verbální, sociální, ekonomická.	Nevyžádaná, zraňující, vyhrožující sdělení, pořizování a šíření záznamů aj.
	Prostředek	Fyzická zdatnost, verbální obratnost, orientace v sociálních vztazích.	Mobilní telefon, PC, Internet (SMS, MMS, e-mail, IM, web, sociální sítě, PC hry).
KDE	Místo	Školní prostředí.	Kdekoliv v dosahu ICT.
		Nejbližší okolí.	Celý svět.
KDY	Čas	Před/v průběhu/ po školním vyučování.	Kdykoli 24 hodin / 7 dní v týdnu
	Trvání	Opakovaná akce.	Jednorázový akt.
	Expozice	Jednorázově.	Opakovaně.
KDO	Identita aktérů	Vzájemná znalost.	Anonymita.
	Agresor	Fyzická/ sociální převaha.	Pokročilá znalost ICT.
	Publikum	Pasivní přihlížející, omezený počet.	Aktivní šiřitelé (stávají se agresory). Nekončící publikum (celý svět).
	Oběť	Fyzicky, sociálně slabší.	Kdokoli, příp. s menší znalostí ICT.
	Dospělí	Informování, zapojení, prevence i intervence	Nedostatečná úroveň, nízká úroveň supervize.

(Zdroj: Vašutová, 2010, s. 78–79)

Michal Kolář, odborník v oblasti šikany, pro Učitelské noviny uvedl, že není správné dělat zásadní rozdíl mezi šikanou a kyberšikanou. Podstata je totiž stejná – vždy je přítomno násilí, zejména psychické, záměrnost a opakování. Odlišnost je jen v oblasti přímého kontaktu – tváří v tvář a samozřejmě ve využití technických prostředků (http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5970&PHPSESSID=ca841f879e74ca78b8561b46b810e060).

Šikana

Jak uvádí Říčan (1995), slovo šikana pochází z francouzského slova *chicane*, což znamená zlomyslné obtěžování, týrání, sužování, pronásledování, byrokratické lpění na liteře předpisů.

Šikanování říkáme tomu, když jedno dítě nebo skupina dětí říká jinému dítěti ošklivé a nepříjemné věci, bije je, kope, vyhrožuje mu, zamyká je v místnosti a podobně. Tyto incidenty se mohou často opakovat a pro šikanované dítě je obtížné, aby se samo ubránilo. Jako šikanování mohou být označeny také opakované posměšky nebo ošklivé poznámky o rodině. Jako šikanování však obvykle neoznačujeme občasnou rvačku nebo hádku přibližně stejně fyzicky vybavených soupeřů. Přeložila PhDr. Pavla Picková, (Říčan, 1995, s. 25–30).

Kolář (2011) poukazuje na to, že lze na šikanu nahlížet ve třech pohledech:

Pohled první:

Šikanování jako nemocné čili patologické chování. Kolář (2011) definuje toto chování následovně: *Jeden nebo více žáků úmyslně, většinou opakovaně týrá a zotročuje spolužáka či spolužáky a používá k tomu agresi a manipulaci.*

Kolář (2011) také následně kvalifikuje projevy agresí a manipulací následovně:

- Fyzická agrese a používání zbraní.
- Slovní agrese a zastrašování zbraněmi.
- Krádeže, ničení a manipulace s věcmi.
- Násilné a manipulativní příkazy.
- Zraňování izolací, oklikou a „uměleckými“ výtvory (Kolář, 2011, s. 31–37).

Pohled druhý:

Druhý pohled na šikanu lze dle Koláře (2011) uvést, šikanování jako závislost, kdy jde o vzájemnou vazbu mezi agresorem a obětí. Oba jsou na sobě závislí, potřebují se a jejich chování se vzájemně posiluje. Vztah obou je však vždy nerovnoprávný. Tento prinicip dělí žáky na „slabé“ a „silné“ dle toho, zda reagují silově a svůj strach skrývají, a proto ho vyvolávají v druhých, nebo zda jsou strachem ochromeni a ukazují všechny své slabosti. Někdy dokonce může dojít až k silné závislosti – identifikace s agresorem. Této silné závislosti se říká stockholmský syndrom. (Kolář, 2011, s. 37–38).

Pohled třetí:

Třetí pohled na šikanu Kolář (2011) udává jako poruchu vztahů ve skupině, která má svou vlastní dynamiku.

Tato porucha či onemocnění probíhá v pěti fázích:

1. Zrod ostrakismu (identifikace a vyčlenění okrajových členů).
2. Přitvrzování manipulace a výskyt fyzické agrese (rozptýlený negativní proces ubližování slabším pokračuje).
3. Klíčový moment – vytvoření jádra agresorů (parazitní netvor šikany začíná bujet a programově směřuje k ovládnutí skupiny).
4. Většina přijímá normy agresorů (rakovinný nádor šikanování vyřazuje imunitní systém a ujímá se vlády ve skupině).
5. Totalita neboli dokonalá šikana (Kolář, 2011, s.46–52).

Jak uvádí Kolář (2011) lze šikanu rozdělit tyto základní formy šikany:

- Šikana podle typu agrese (prostředku týrání) – fyzická, psychická a smíšená šikana, kyberšikana (jako specifická forma psychické šikany).
- Šikana podle věku a typu školy – šikana mezi předškoláky, žáky prvního stupně a druhé stupně, učni, gymnazisti … .
- Šikana z genderového hlediska – chlapecká a dívčí šikana, homofobní šikana, šikana chlapců vůči dívkám, šikana dívek vůči chlapcům.
- Šikana odehrávající se ve školách s různým způsobem řízení – škola s demokratickým vedením, škola s tvrdým hierachicko-autoritativním systémem.

- Šikana podle speciálních vzdělávacích potřeb – šikana neslyšících, nevidomých, tělesně postižených, mentálně retardovaných žáků apod. (Kolář, 2011, s. 78).

Účastníci šikany

Agresor

Jak uvádí Kolář (2011), tito mladí lidé se od ostatních zásadně neliší, alespoň na úrovni odborných diagnóz. V drtivé většině to nejsou nemocní sadističtí psychopati, jsou pouze značně egocentričtí a egoističtí. Agrese a krutost, která je v nějaké míře v každém člověku, proto nemá větší zábrany vůči bujení a je plně k dispozici jejich charakteru. Nejde tedy o problém psychopatologie, ale o problém duchovního rozměru člověka a jeho morálky. U iniciátorů školní šikany bývá zanedbán duchovní vývoj. Duchovní prázdnota a chybějící mravní hodnoty však nejsou překážkou vysoké inteligenci, hluboké vzdělanosti, tvořivosti a silné vůli k úspěchu. Existují lidé nejrůznějším způsobem schopní a zdatní, přesto však mají zakrnělý charakter. Kolář (2011) dále vyslovuje hypotézu: *I ty nejlepší děti, které jsou na správné cestě a morálně se dobře vyvíjejí, jsou ohroženy, že budou svedeny v rámci pokroucené skupinové morálky prosazené agresory*. Sobecká a sebestředná orientace dává zelenou růstu vrozené touhy po moci a slasti s ní spojené. Přítomná agrese v člověku není kultivována, transformována a slouží primitivnímu já. Z této poruchy vývoje se mohou v rámci určitých podmínek rozvíjet nejrůznější druhy zla, mezi nimi i šikanování (Kolář, 2011, s. 119–125).

Kolář (2011) rozlišuje tyto tři druhy inciátorů šikanování:

- „Drsňák“ – hrubý, primitivní, s narušeným vztahem k autoritě, šikanuje masivně, tvrdě a nelítostně, tito iniciátoři často zažívají častý výskyt agrese a brutality rodičů.
- „Slušňák“ – velmi slušný, kultivovaný, narcistický, násilí a mučení je z jeho strany cílené a rafinované, děje se spíše ve skrytu, bez přítomnosti svědků, tito iniciátoři často zažívají uplatňování důsledného a náročného až vojenského drilu bez lásky ze strany rodičů.
- „Srandista“ – optimistický, dobrodružný, výmluvný, nezřídka oblíbený, šikanuje pro pobavení sebe i ostatních, tito iniciátoři mají v obecné rovině absenci duchovních a mravních hodnot v rodině (Kolář, 2011, s. 141).

Oběť

Dle Koláře (2011) lze uvést, že i přes možný nahodilý výběr oběti, na školách existují oběti, které jsou opakovaně týrány. Jsou to ti nejslabší ze slabých. To znamená, že neumějí skrývat strach a využívat strachu druhých. Nejviditelnějším znakem či magnetem je jejich zvýšená zranitelnost a příliš viditelná bojácnost. Důležitou roli hraje i vrozeně slabá reakce v zátěžových situacích. Ve střetech ztrácejí hlavu, propadají panice, hrůze, malomyslnosti, výčitkám svědomí, přílišné sebekritičnosti. Nemusejí být fyzicky slabí, nemusejí mít tělesný handicap, ale mohou být psychicky bezbranní (Kolář, 2011, s. 141–142).

Kolář (2011) rozlišuje tyto druhy obětí:

- Oběti „slabé“ s tělesným a psychickým handicapem.
- Oběti „silné“ a nahodilé.
- Oběti „deviantní“ a nekonformní.
- Šikanovaní žáci s životním scénářem oběti.

Dále lze rozlišit, zda mají oběti jednoho kamarádi či zda jsou zcela izolované a oběti, které mají alespoň jeden pozitivní opětovaný vztah, apod. (Kolář, 2011, s. 144).

3 Prostředky využívané při kyberšikaně

3.1 Mobilní telefony

Agresoři, dle Rogers (2011), své oběti často obtěžují neustálými a leckdy útočnými telefonáty, případně je opakovaně prozvánějí a když oběť telefon zvedne, neodpovídají (Rogers, 2011, s. 33–34). Vašutová (2010) uvádí také výhrůžné, zastrašující či nemravné telefonáty. Agresor může použít telefon oběti a změněným hlasem obtěžovat jiné vyhlédnuté osoby (Vašutová, 2010, s. 80-81).

Dle *Výzkumu rizikového chování českých dětí v prostředí Internetu 2014*, uvedlo 26,36 % dotázaných dětí, že bylo obtěžováno prozváněním, 38,01 % dotazovaných dětí uvedlo, že by neposlaly své telefonní číslo osobě, kterou nikdy nepotkaly (http://www.seznamsebezpecne.cz/ke-stazeni).

3.2 Uložiště pro sdílení fotografií a videa

Materiály, kdy je oběť zachycena v choulostivých, ponižujících situacích lze v dnešní době téměř okamžitě sdílet formou uložišť videí či fotografií. Oběť je tak vydána napospas širokému publiku, kdy mají lidé i možnost sdílené materiály komentovat, dále sdílet či upravovat (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 73).

Dle *Výzkumu rizikového chování českých dětí v prostředí Internetu 2014*, uvedlo 13,70 % dotazovaných dětí, že bylo ponižováno, ztrapňováno šířením fotografií a 6,54 % ponižováno a ztrapňováno videem (http://www.seznamsebezpecne.cz/ke-stazeni).

3.3 Emaily, chaty, instant messengery

Prostřednictvím emailu může být oběť atakována výhružnými či zesměšňujícími zprávami, nevhodnými, šokujícími obrázky či videi (např. pornografickými). Agresor také může ukrást heslo k emailovému účtu oběti a posílat falešné zprávy jejím jménem. (Eckerová, Dočekal, 2013, s. 73). Černá (2013) uvádí, že kyberšikana přes IM (programy, které umožňují online komunikaci v reálném čase, např. ICQ, MSN a jiné) může probíhat různými způsoby – zasíláním samotných ubližujících zpráv a vzkazů, vytvořením přezdívky, která je buď stejná, nebo podobná, jako má oběť, a vystupování pod jejím jménem (impersonace, ukradení hesla), smazání ze seznamu kontaktů, zahlcování zprávami a pronásledování (Černá, 2013, s. 29).

Dle *Výzkumu rizikového chování českých dětí v prostředí Internetu 2014*, 55,72 % dotazovaných dětí nejčastěji zveřejňuje email, 43,73 % dotazovaných dětí naopak uvedlo, že by nikdy nezaslali email osobě, kterou nikdy nepotkali (http://www.seznamsebezpecne.cz/ke-stazeni).

3.4 Webové stránky

Agresoři si mohou vytvořit hanlivé blogy nebo osobní stránky o svých obětech, kde si mohou vytvořit Internetové ankety, kde kladou spoustu otázek o svých obětech (Rogers, 2011, s. 35). Dle Eckertové, Dočekala (2013) lze však oběti vytvořit i falešnou stránku s ponižujícími fotkami, videozáznamy a komentáři, kdy se stránka na první pohled tváří jako prezentace daného člověka. Pokud obsahují tyto stránky nevhodné či kompromitující materiály o jeho okolí bude právě oběť v očích čtenáře pachatelem (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 73).

3.5 Sociální sítě

Sociální sítě se vzhledem k stále větší oblíbenosti dětí a mladých lidí stávají ideálním místem pro kyberšikanu. V těchto sítích dochází k propojování skupin lidí, kteří se navzájem ovlivňují. Může proto docházet k vytěsňování oběti ze skupin vrstevníků, vytváření falešných profilů, zajišťují snadné spojení a sdílení fotografií, videí a osobních informací (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 74). Dle Černé (2013) lze dodat, že nejpodstatnějším atributem sociálních sítí je možnost kontaktu s ostatními a sledování toho, co druzí dělají v podstatě v reálném čase (Černá, 2013, s. 28).

Dle *Výzkumu rizikového chování českých dětí v prostředí Internetu 2014*, má 91,45 % dotazovaných dětí povědomí o Facebooku, 65,97 % o Google+, 61,80 % o Twitteru, o českých sociálních sítí má 55,54 % dotazovaných dětí povědomí o Lidé.cz a 48,38 % o Spolužáci.cz (http://www.seznamsebezpecne.cz/ke-stazeni).

4 Formy kyberšikany

4.1 Nevyžádaná sdělení – spamy, hoaxy, viry aj.

Vašutová (2010) uvádí, že nevyžádané zprávy obtěžují příjemce či zahlcují emailovou schránku. Většina těchto zpráv poskytuje příjemcům nebezpečné rady či přímo ohrožují počítač. Dále mohou být formou e-mailů zasílány tzv. hoaxy – poplašné, nebezpečné, řetězové zprávy. Tyto emaily jsou velmi často přeposílány, takže není možno dopátrat původce, mnohdy varují před nebezpečím, které je nesmyslné. Viry přijaté v přílohách emailových zpráv mohou poškodit počítač příjemce, vynášet důvěryhodné informace či nekontrolovatelně stahovat obsah z Internetových stránek bez vědomí uživatele (Vašutová, 2010, s. 83–84).

4.2 Rozohňování (flaming)

Černá (2013) označuje flaming jako prudkou hádku, která proběhne mezi dvěma nebo více uživateli nějakého virtuálního komunikačního prostředí. Zpravidla se v ní setkáváme s nadávkami, útočnou rétorikou, urážkami, agresor může i přímo vyhrožovat. Pokud trvá tato hádka déle, je označována jako tzv. „flame war“ (Černá, 2013, s. 26). Účinkující mohou být podporování ostatními přihlížejícími, kteří se však mohou snažit vzniklé vášně urovnat. Flaming je většinou krátkodobou událostí, ale je možno ho realizovat i formou popudlivých zpráv poslaných skrz mobilní telefon formou SMS zpráv či e-mailem (Vašutová, 2010, s. 85).

4.3 Obtěžování (harassment)

Vašutová (2010) označuje obtěžování za opakované, trvající zasílání útočných zpráv a má dlouhodobější charakter než flaming. Nejčastěji se jedná o obtěžování pomocí SMS zpráv, e-mailů, chatů, sociálních sítí s urážlivým či výhružným obsahem. Jedná se o jednostranný akt, kdy agresorem bývá jedna osoba, zatímco oběť se tyto nevhodné a nepřetržitě přijímané zprávy snaží zastavit (Vašutová, 2010, s. 85).

4.4 Pomlouvání (denigration)

Dle Černé (2013) se jedná o sdělování nepravdivých informací o druhém, které má za cíl nějaký druh sociálního poškození/vyloučení (Černá, 2013, s. 27). V této formě kyberšikany není oběť přímým příjemcem zpráv, ale stává se terčem hanlivých, nepravdivých, urážlivých či zesměšňujících informací, které jsou zveřejňovány na diskusních fórech, chatech, sociálních sítích (Vašutová, 2010, s. 86).

4.5 Vydávání za někoho (impresonation)

Vašutová (2010) uvádí, že se jedná o zneužívání jména, hesel či jiných identifikačních údajů oběti. Jedná se o případy, kdy agresor využívá získaných identifikačních údajů k tomu, aby se vydávala za oběť (Vašutová, 2010, s. 86). Může však dojít i ke zcizení hesla k účtu oběti, kde agresor následně vystupuje přímo na daném účtu, např. Facebook (Černá, 2013, s. 25).

Dle *Výzkumu rizikového chování českých dětí v prostředí Internetu 2014,* uvedlo 34,80 % dotazovaných dětí, že jim agresor pronikl na účet, z toho 11,82 % dotazovaných dětí, se stalo obětmi krádeže identity (http://www.seznamsebezpecne.cz/ke-stazeni).

4.6 Odhalení a podvod (outing and trickery)

Běžnou formou odhalení je to, když agresor obdrží osobní sdělení a pak ho následně přepošle někomu dalšímu. Podvod může být součástí odhalení, kdy agresor vymámí z oběti intimní sdělení pod lživým příslibem zachování soukromí, přičemž toto sdělení pak úmyslně zveřejní (Vašutová, 2010, s. 86). Může se jednat zejména o informace osobního či intimního charakteru, fotek či odhalení homosexuality (Černá, 2013, s. 27).

4.7 Vyloučení (exkluze)

Jedná se o formu vyloučení v kybernetickém světě, kdy je oběť vyloučena z online her, blogů či z jiných, heslem chráněných komunikačních prostředků, či vyloučení z okruhu přátel. Vyloučení má mnohdy, zejména u mladých lidí, silný emoční důsledek (Vašutová, 2010, s. 87).

4.8 Pronásledování (cyberstalking)

Pronásledování zahrnuje opakované zasílání výhružných zpráv, vydírání nevyjímaje. Pronásledování oběti se uskutečňuje prostřednictvím komunikačních prostředků, kdy se agresor čili stalker uchyluje k pomluvám za účelem zničení reputace oběti, poškození jejích vztahů apod. (Vašutová, 2010, s. 87). Pronásledování může přejít i ve fyzické ohrožení (a fyzické ohrožení je také většinou součástí agresorových výhružek), lze sem zahrnout i krádeže identity (Černá, 2013, s. 26).

4.9 Veselé fackování (happy slapping)

Kořeny veselého fackování lze vystopovat k pořadům, které využívají skrytou kameru. Jedná se tedy zejména o zesměšňování či fyzické napadání oběti, kdy je následné video umístěno na Internet. V případech, které se zaměřují především na skupinu bezdomovců či ničení majetku (veřejných laviček, MHD apod.) se hovoří jako o tzv. bumfights (Vašutová, 2010, s. 87–88).

5 Účastníci kyberšikany

5.1 Agresor

Vašutová (2010) uvádí, že je velmi časté, že se agresorem v kybernetickém světě stává jedinec, který má v reálném světě potíže s navazováním vztahů s ostatními, je ostýchavý, neprůbojný. Tento jedinec se v kybernetickém světě mění na jedince aktivního a agresivního, vytváří si vlastní identitu, která může být naprosto odlišná od reality. V kyberprostoru nezáleží na pohlaví, věku, sociálnímu zařazení, jedinec zde získává velkou anonymitu, veškeré údaje, zveřejňované se mohou velmi lišit od reality. Agresor je většinou jedinec, který je velmi zdatný v používání informačních technologií, velmi dobře se v nich orientuje a pohybuje. Anonymita jedince v Internetovém prostředí je silnější než anonymita jedince v lidském davu. Kybernetický prostor taktéž neumožňuje agresorovi vidět emoční reakci oběti. Tím, že zde není zpětná vazba, nemůže agresor posoudit vliv svého jednání na oběť, proto zde dochází ke ztrátě zábran (Vašutová, 2010, s. 90–91).

Dle Kavalíra (2009) lze agresory kybernetické šikany rozdělit následovně:

Pomstychtivý andílek

Útočník sám sebe nevnímá jako agresora. Vidí se jako osobu, co napravuje zlo. Často zažil (kyber)šikanu a proto nyní oplácí jiným stejnou mincí (Kavalír, 2009, s. 19).

Bažící po moci

Tito agresoři si chtějí dokázat, že jsou dostatečně silní, dávají najevo míru své autority, snaží se druhé ovládat druhé prostřednictvím strachu. Většinou pro svou činnost potřebují činnost publika, a proto se svými činy velmi často chlubí, chtějí vyvolávat zpětnou reakci, odezvu. Většinou jsou sami oběťmi klasické šikany (Kavalír, 2009, s. 20).

Sprosté holky

Tento typ je znuděný a hledá zábavu. Typickými agresory jsou v tomto případě děvčata, která většinou šikanují jiná děvčata. Agresoři vyžadující publikum, kteří chtějí, aby ostatní věděli, co jsou zač. Většinou mají touhu po obdivu ve skupině či partě (Kavalír, 2009, s. 20).

Neúmyslný kyberagresor

Tyto jedince většinou ani nenapadne, že by mohli být agresory, jelikož předstírají před ostatními online uživateli, že jsou tvrdí, umí se břitce vyjadřovat, odpovídat na provokativní zprávy. Pouze odpovídají ostatním bez přemýšlení, aniž by přemýšleli o důsledcích svých vyjádření. Mají totiž

tendence odpovídat ve vzteku. Neuvědomují si, že mohou posílat typické šikanující zprávy. Jejich motivy lze dají definovat jako „můžu“ a „legrace“ (Kavalír, 2009, s. 21).

5.2 Publikum

Dle Vašutové (2010) je do případu tradiční šikany zpravidla zapojeno jen několik jedinců, nebo skupina o velikosti školní třídy, a též omezený počet pedagogů. Při kyberšikaně se součástí publika může stát kdokoli, kdo využívá prostředky ICT. Publikum kyberšikany netvoří jenom přihlížející jedinci, kteří jsou výhradně příjemci informace o aktu kyberšikany, ale tím, že tato sdělení dále šíří, stávající se i pachateli, agresory. Původcem aktu agrese může být jednotlivec, o další šíření se však postarají ostatní (Vašutová, 2010, s. 94). Dle Černé (2013) někdy přihlížející proti probíhající šikaně otevřeně vystoupí a odsoudí toto jednání v rámci skupiny. Podobná reakce je jedním z nejsilnějších faktorů bránících jejímu dalšímu pokračování a šíření. Bohužel však ve většině případů tradiční šikany i kyberšikany přihlížející nijak aktivně oběti nepomáhají. U kyberšikany bohužel spousta přihlížejících neví, jak by mohli oběti pomoci a jak celkově reagovat na situaci, v níž někdo kyberšikaně čelí. Někteří přihlížející se spíše obávají, že by svým zásahem mohli celou situaci ještě zhoršit (Černá, 2013, s. 70–71).

5.3 Oběť

Vašutová (2010) uvádí, že obětí kyberšikany je jedinec, který se stal objektem agrese. Při kyberšikaně se obětí může stát kdokoliv, může být vybrány i náhodně. Dá se předpokládat, že oběti kyberšikany jsou pravděpodobně méně obratné v používání ICT, neboť se obvykle chovají v digitálním světe nezodpovědně až rizikově (zveřejňují osobní údaje, fotografie aj.). Nejběžněji se u obětí kyberšikany objevuje deprese, která v případě neléčení vede až k omezení schopnosti fungovat v každodenním životě. U obětí kyberšikany se projevuje častý smutek, plačtivost, snížený zájem o aktivity nebo neschopnost těšit se z předtím oblíbených aktivit, trvající pocit nudy, ztráta energie, zvýšená podrážděnost, hněv či hostilita, časté stížnosti na fyzické obtíže jako je bolest hlavy nebo břicha. Největším rizikem je pak sebevražda. Alarmující je fakt, že během procesu kyberšikany jsou její příznaky vlastně neviditelné, lidé v okolí je nezaregistrují, tak jak je to u tradiční (Vašutová, 2010, s. 90–97). Jak uvádí Černá (2013) oběti kyberšikany se od obětí tradiční šikany příliš neliší. To platí zvláště v případě, kdy se oběť a agresor znají z reálného světa, což se týká většiny obětí kyberšikany. K typům oběti u kyberšikany lze uvést, že se jím může stát i agresor, který se sám stává obětí, ať už kvůli tomu, že se mu oběť takto mstí, nebo proto, že se na Internetu vůči jeho chování zvedne odpor ze strany dalších lidí. Dalšími oběťmi se mohou stát děti,

které normálně příliš nevybočují, a někdy mají ve skupině dokonce dobré postavení. V online prostředí se však stávají zranitelnými, agresor k nim může získat snadný přístup přes online aplikace či telefon, navíc může ke kyberšikaně zneužít osobní informace, které oběti na Internetu zveřejnily (Černá, 2013, s. 62–63).

5.4 Mediálně známé případy kyberšikany

Star Wars Kid

V tomto příběhu vystupuje dospívající kanadský chlapec Ghyslain Raza, vášnivý fanoušek Hvězdných válek. Jednoho dne vezme do ruky tyč namísto světelného meče, zapne kameru a natočí sám sebe při fiktivním boji. Simulovaný boj silně prožívá, tváří se vážně a s plnou vervou zastrašuje domnělého soupeře. Bohužel, video se dostává do rukou Ghyslainových spolužáků, kteří záznam umisťují na Internet. Celý svět zná rázem Ghyslaina Razu s přezdívkou Star Wars Kid**.** Lidé online komentují Ghyslainovu plnoštíhlou postavu. Legrační napodobování filmového Dartha Maula uchvátí uživatele Internetu natolik, že se video lavinovitě šíří. Ghyslain Raza svoji nechtěnou popularitu neunese a končí hospitalizován na psychiatrii. Jeho rodina se nesmířila s újmou, zažalovala rodiny jeho spolužáků a žádala odškodné. Video naleznete po zadání jména Ghyslain Raza do vyhledávače Google nebo přímo na You-Tube), (Eckertová, Dočekal, 2013, s. 65).

Jak je uvedeno na stránkách www.e-bezpeci.cz, případ Ghyslaina Razy, známého jako „star wars kid“, patří k nejznámějším světovým kauzám kyberšikany využívajících potenciálu virálního videa (doposud více než 1 miliarda zhlédnutí). Ghyslain kyberšikanu prožíval ve svých 15 letech. Dnes již 22letý Ghyslain Raza získal na McGillově univerzitě v Montrealu právnický titul. Zároveň se stal vedoucím Patrimoine Trois-Rivieres, francouzsko-kanadské neziskové organizace, zaměřující se na ochranu kulturního dědictví (http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/479-ghyslain-raza-aka-star-wars-kid-se-stal-pravnikem).

Anna Halman (1992 – 2006)

Případ polské studentky Anny Halman je často citován jako jeden z prvních známých případů kyberšikany v Evropě. Anna byla ve svých čtrnácti letech během školní hodiny, ze které učitelka na delší dobu odešla, šikanována před zraky svých spolužáků. Čtyři chlapci ji napadli, svlékli, osahávali a předstírali, že jí znásilňují. Anna plakala a prosila ostatní spolužáky o pomoc, ti ale nijak nezasáhli. Další spolužák celou záležitost natáčel na mobilní telefon a plánoval pořízené video zveřejnit na Internetu. Další den Anna spáchala sebevraždu. Podle všechno byla Anna ze strany těchto spolužáků šikanována již před touto událostí, nikdy se s tím ale nikomu nesvěřila. Když se spolužák, který pořídil z události video, dozvěděl o Annině sebevraždě, video z telefonu vymazal

a nikdy jej nezveřejnil; policejní technici však byli schopni nahrávku obnovit a ta poté sloužila jako důkazní materiál (Černá, 2013, s. 50).

Řada studentů i jejich rodičů z Gymnázia č. 2, jakož i obyvatel vesnice, z níž Ania i útočníci pocházeli, označila chování žáků za běžné dětské hrátky a útočníky za nevinné děti. Řada z nich ostře napadala a kritizovala gdaňského arcibiskupa, který při proslovu během pohřbu několikráte označil dívku za oběť dohnanou k sebevraždě, a útočili na soud, který nařídil dotyčné útočníky umístit na tři měsíce do vazby do nápravného zařízení pro mladistvé a hodlal je nadále stíhat. Právníci zastupující později žáky před soudem zastávali stejný názor. Propuštění chlapců doporučila dokonce i rodina Ani, která zpočátku přijala argumentaci svého okolí. Svůj názor však rodiče Ani změnili poté, co shlédli záznam, který jeden z původců šikany nahrál na mobil. Matka prohlásila, že už chápe, proč její dcera spáchala sebevraždu a že to těm, kteří ji k ní dohnali, nikdy neodpustí. Doposud je bránila, protože nevěřila, že by jí mohli něco takového udělat (všichni zúčastnění pocházeli z jedné vesnice, jeden z násilníků byl dokonce Anin bratranec). Později, při dalším rozhovoru s novináři, dodala, že chlapci nepochybně zavinili smrt její dcery, neboť to, co jí udělali, by nikdo nevydržel, bylo to pokoření nad veškeré hranice. Řada psychologů konstatovala, že z pohledu Ani to bylo, jako kdyby byla znásilněna doopravdy. Poukazovali dále na fakt, že se tak stalo veřejně před celou třídou, že minimálně velká část z toho byla natočena a že dívka měla reálný důvod bát se zveřejnění nahrávky, jakož i dalšího pokračování útoků v příštích dnech, což muselo její trauma vystupňovat do neuvěřitelných rozměrů (http://cs.wikipedia.org/wiki/Anna_Halman).

6 Legislativa a prevence kyberšikany

6.1 Legislativa

Jak uvádí Vašutová (2010) kyberšikana stejně jako šikana není v České republice trestným činem. Takovéto chování ale může naplňovat skutkovou podstatu některých trestných činů (Vašutová, 2010, s. 109). Kavalír (2009) uvádí, že mohou být naplněny skutkové podstaty trestních činů - omezování osobní svobody, krádeže, ubližování na zdraví, poškozování cizí věci, vydírání, loupeže, rasově motivované skutky, znásilnění, pohlavní zneužívání (Kavalír, 2009, s. 23).

Co se týká online obsahu ve vztahu k právu, lze na Internetových stránkách www.saferinernet.cz dohledat následující závadné obsahy – na Internetu nesmí být zveřejněna, zprostředkována, nabídnuta, uvedena do oběhu ani jinak zpřístupněna dětská nebo tvrdá pornografie. Na místě dětem přístupném nesmí být umístěna žádná forma pornografie. Dále nesmí být zveřejňován extremistický obsah, nesmí být propagováno hnutí, které prokazatelně směřuje k potlačení práv a svobod člověka, nebo hlásá rasovou, etnickou, národnostní, náboženskou či třídní zášť vůči jiné skupině osob. Nesmí být popíráno, zpochybňováno, schvalováno či ospravedlňováno genocidium, stejně jako není legální hanobit národ, rasu, etnickou nebo jinou skupinu osob, nebo podněcovat k nenávisti vůči nim nebo k omezování jejich práv a svobod. Dále nikdo nesmí skupině obyvatelů vyhrožovat usmrcení, ublížením na zdraví nebo způsobením škody velkého rozsahu. Dále nesmí být veřejně (tj. také na Internetu) surovým nebo trýznivým způsobem týráno zvíře, dále nesmí být dětem či dítěti zpřístupněn žádný závadný obsah s úmyslem svést ho k zahálčivému nebo nemravnému životu (http://www.saferInternet.cz/finish/4-metodiky/17-nezakonny-a-nevhodny-obsah-na-Internetu).

V oblasti školské legislativy jsou základní informace obsaženy v *Metodickém pokynu MŠMT č. j. 24 246/2008-6*, který upravuje i zásady prevence a řešení kyberšikany. Na základě tohoto dokumentu musí mít každá škola vypracován Program proti šikanování, který je součástí tzv. Minimálního preventivního programu.

6.2 Prevence kyberšikany

Jak uvádí Vašutová (2010), proti kyberšikaně neexistuje obrana, která by byla absolutně účinná. Kyberšikana, vzhledem k rozvoji informačních technologií, představuje velkou hrozbu a dotýká se stále většího počtu lidí. Prevencí je zvýšení obecné informovanosti o jejích hrozbách (Vašutová, 2010, s. 102).

Jak uvádí Kavalír (2009), v rámci Internetového chování je vymezen obecný rámec chování tzv. netiketa. Tímto pojmem bývá označována sada doporučení pro slušné chování v Internetovém

světě. Slovo netiketa je odvozeno z anglického net (=síť, zkratka pro Internet) a slova etiketa. Adresátem sdělení je vždy člověk a měli bychom na něj brát ohled. Internet má tu vlastnost, že odlidšťuje a zakrývá skutečnost, že se nebavíme s obrazovkou, ale s živým člověkem. Právě tato neosobnost vede k tomu, že se někteří uživatelé chovají jinak než ve v kontaktu tváří v tvář. Uživatelé by měli mít vždy na mysli, že se téměř vždy dají pomoci různých metod vystopovat (Kavalír, 2009, s. 39).

6.2.1 Prevence z pohledu aktérů

Dle Černé (2013) by děti a dospívající měli být informováni o tom, že Internet je specifické prostředí, ve kterém se lidé chovají jinak než v běžném offline prostředí. Díky tomu, že je Internet specifickým prostředím, může online svět někdy vyvolat agresivní chování, nebo přidání se na stranu agresora u přihlížejících (Černá, 2013, s. 125).

V případě, že ke kyberšikaně dojde, lze dle Krejčí (2010) doporučit následující kroky:

- Ukončení komunikace – nekomunikovat s agresorem, nesnažit se ho žádným způsobem odradit od jeho počínání, nevyhrožovat, nemstít se. V případě zvládnutí této fáze, je reálné, že agresor své počínání dříve či později vzdá, jelikož námaha nepřinese prakticky žádnou odezvu.
- Blokování agresora – zamezit agresorovi k přístupu k účtu nebo telefonnímu číslu (zablokovat agresorovi zprávy či hovory, změnit virtuální identitu).
- Identifikace agresora – zkusit dohledat, kdo se za útoky skrývá, např. nenápadným šetřením na agresorově profilu a informace dohledat na Internetu, v případě sociálních sítí může pomoci okruh přátel agresora.
- Oznámení útoku – nikdy nezůstávat na řešení sám, důležité je svěřit se. Vzhledem k tomu, že nebudou osobně zainteresováni, pomohou situaci řešit s chladnou hlavou a s určitým odstupem. V případě, že se obětí stane dítě, je důležité, aby se o dané situaci dověděl dospělý – rodič, učitel.
- Nebýt nevšímavý – početnost publika, které je svědkem kyberšikany, pomáhá zvyšovat na oběť tlak a prohlubuje jeho trápení, pasivní přístup může dělat z přihlížejících spolupachatele.
- Podpora obětí – je důležité pomoci obětem kyberšikanu nahlásit (Krejčí, 2010, s. 48–49).

Dle Černé (2013) lze tato doručení doplnit o následující krok:

- Uchovat si důkazy pro případné řešení celé situace. Častou reakcí na online obtěžování je okamžité vymazání zraňujících zpráv, které může ulevit od nepříjemných pocitů. Pokud se to „rozroste“ do kyberšikany, pak je dobré alespoň některé zprávy uložit. Osoba, které se chce oběť svěřit, pak může mnohem snadněji zhodnotit celou situaci, případně příslušné zprávy použít jako důkazy (Černá, 2013, s. 126).

6.2.2 Prevence z pohledu rodičů

Černá (2013) uvádí, že pokud se oběti svěří svým rodičům, mají větší šanci, že se jejich trápení zmenší. Některé děti se ale zdráhají tento krok podniknout z obav, že jim rodiče omezí přístup k Internetu, počítači či používání mobilních technologií (Černá, 2013, s. 127).

Dle Internetových stránek www.e-bezpeci.cz lze z pohledu rodičů doporučit následující kroky:

- Seznámit děti s pravidly bezpečného používání Internetu či mobilního telefonu.
- Zajímat se o to, k čemu dítě mobilní telefon či Internet používá – jaké stránky si prohlíží, zda používá sociální sítě, jestli někomu posílá své fotky, důležité je s dětmi, o tom co na Internetu dělají mluvit, ptát se jaké si zakládají profily a jaké informace o sobě sdělují.
- Všímat si reakcí dítěte na přítomnost rodičů – podle reakce na přítomnost rodičů v místnosti lze leccos vyčíst, je nutné však přihlédnout k věku dítěte, kdy v pubertě obecně vzrůstá potřeba soukromí.
- Všímat si, sledovat, jak se dítě při elektronické komunikaci chová – jak se projevuje po přečtení zprávy, rodič by měl znát dobře své dítě a měl by poznat, že s ním není případně něco v pořádku, protože ne každé dítě je ochotné o svých problémech mluvit.
- Uvědomit si, že dítě může být oběť, ale i agresor – rodič by měl vést své dítě k takovému chování, které chrání je, ale i ostatní.
- Dát dítěti najevo, že se na rodiče může obrátit – je důležité dítěti ukázat, že rodiče jsou zde pro něj a že se mu pokusí s problémem pomoci, rodič by neměl dítěti vyčítat, že se svou vinou do takovéto situace dostal, rodič by se měl pokusit situaci co nejrychleji vyřešit a využít k tomu výchovné působení, tak aby se zabránilo či snížilo riziko toho, že se do takové situace dostane znova.
- Informovat příslušné instituce – při řešení problému je důležité spolupracovat se školou, v případě, že se rodič dozví o zneužívání nějaké služby jiným uživatelem, měl by toto

nahlásit správci či poskytovateli, v případě skutečně závažného problému by měl kontaktovat policii (cms.e-bezpeci.cz/content/view/163/63/lang,czech).

Dle Černé (2013) lze toto doplnit ještě o následující krok:

- Technicky zaměřená mediace – zahrnuje používání technologických aplikací, které umožňují například regulovat čas, jenž dítě tráví na Internetu, software pro filtrování a blokování nevyžádaných obsahů apod. (Černá, 2013, s. 128).

6.2.3 Prevence z pohledu školy

Jak uvádí Kolář (2011) v případě, že kyberšikana zasahuje žáky a děje se v době výuky či při jiném programu školy, musí přímou léčbu zajistit škola. Proškolený pracovník, často metodik školní prevence, na podkladě kvalifikovaného odhadu stadia a formy šikanování rozhodne, zda řešení zvládne škola sama, nebo si povolá odborníka specialistu. Zde je plně v kompetenci školy, zda využije rejstřík kázeňských trestů (Kolář, 2011, s. 90).

Vašutová (2010) uvádí, že v rámci prevence je důležité:

- Posilovat empatii u žáků – žáci si mnohdy neuvědomují, že svými činy mohou někomu ublížit.
- Zlepšovat atmosféru ve třídě – mohou pomoci pravidelné aktivity, které zlepšují soudržnost vztahů ve třídě.
- Vést k úctě vůči druhým – kdo si váží druhých lidí, vnímá vztahy odděleně od materiálních věcí.
- Dávat pozitivní zpětnou vazbu – dobře míněná slova si může člověk vyložit často jinak.
- Vytvářet dobré vztahy mezi učiteli a žáky – důvěrný vztah přispívá k tomu, že žáci postižení kyberšikanou se s tímto problémem obrátí na svého učitele, potom je mnohem snazší jim rychle pomoci (Vašutová, 2010, s. 103).

Dle rámcového konceptu rizikového chování ve školním prostředí, vydané MŠMT, příloha 7. – kyberšikana, by měla škola v rámci prevence kyberšikany postupovat následovně:

- Zanést do školního řádu pravidla používání ICT, intranetu a mobilních telefonů (během vyučování, přestávkách, v prostorách školy).
- Informovat žáky o netiketě a „listině práv na Internetu“.
- Instalovat a využívat software, který v učebnách vyučujícímu umožňuje informovat se přes svůj počítač, co právě žák na své ploše dělá nebo zaznamenává provoz.

- Být vzorem vhodného užívání moderních technologií.
- Pracovat na povědomí.
- Definovat kompetence v rámci školy.
- Definovat kompetence mimo školu.
- Začlenit téma do výuky.
- Vzdělávat pedagogy.
- Podporovat pozitivní využívání technologií.
  (http://www.msmt.cz/file/20282?highlightWords=kyber%C5%A1ikana).

Dále MŠMT uvádí následující kroky, jak má škola postupovat v případě, že na škole dojde ke kyberšikaně:

- Zajistit ochranu oběti - kontaktovat operátora mobilní sítě nebo zřizovatele www stránek, profilu…atd.
- Zajistit dostupné důkazy s podporou IT kolegy
- Důkladně vyšetřit a žádat odbornou pomoc - vyšetřit všechny souvislosti se zjištěným incidentem, zajistit si podporu a pomoc externího pracovníka (IT expert, PPP, policie), kontaktovat a spolupracovat s pracovníky webového prostředím, kde ke kyberšikaně došlo.
- Opatření - zvolit takové opatření a řešení, které je odpovídající závažnosti prohřešku a důsledkům, které agresor způsobil.
- Informovat a poučit rodiče - informovat rodiče oběti i rodiče kyberagresora. Postup a zásady sdělování informací jsou stejné jako u „klasické šikany“ (např. NE konfrontace oběti a agresora). Poučit rodiče o tom, koho mohou (je vhodné) kontaktovat (Policie ČR, OSPOD, PPP, právní zástupce atd.). Některé případy kyberšikany nespadají do kompetence školy.
- Žádat konečný verdikt a informace - při zapojení a následně celém prošetření případu trvat na konečném stanovisku všech zainteresovaných institucí (PČR…) a dalších subjektů (rodiče).
- Postihy - při postizích agresorů postupovat v souladu se Školním řádem a již vypracovaným krizovým plánem.
  (http://www.msmt.cz/file/20282?highlightWords=kyber%C5%A1ikana)

6.3 Kde hledat další informace a materiály

V současné době je na Internetu několik stránek, které se aktivně snaží pomoci v boji proti kyberšikaně. Na těchto stránkách lze stáhnout informační materiály či žádat o pomoc v případě, že jste se stali obětí kyberšikany.

Internetové odkazy na stránky zabývající se bojem a prevencí proti kyberšikaně:

- www.e-bezpeci.cz

Projekt E-Bezpečí je celorepublikový projekt zaměřený na prevenci, vzdělávání, výzkum, intervenci a osvětu spojenou rizikovým chováním na Internetu a souvisejícími fenomény. Projekt je realizován Centrem prevence rizikové virtuální komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého ve spolupráci s dalšími organizacemi. Projekt je časově neohraničený.
Projekt se zaměřuje na nebezpečné Internetové fenomény, které ohrožují jako děti, tak i dospělé uživatele Internetu.

Projekt E-Bezpečí se specializuje zejména na:

a) kyberšikanu a sexting (různé formy vydírání, vyhrožování, poškozování obětí s pomocí informačních a komunikačních technologií),
b) kybergrooming (komunikace s neznámými uživateli Internetu vedoucí k osobní schůzce),
c) kyberstalking a stalking (nebezpečné pronásledování s použitím ICT),
d) rizika sociálních sítí (zejména sítě Facebook),
e) hoax a spam,
f) zneužití osobních údajů v prostředí elektronických médií.

Mezi cílové skupiny projektu E-Bezpečí patří žáci a studenti (od 1. stupně ZŠ), učitelé, preventisté sociálně patologických jevů, metodici prevence, policisté (městská policie, Policie ČR), manažeři prevence kriminality, vychovatelé, pracovníci OSPOD a v neposlední řadě také rodiče (http://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu).

- www.minimalizacesikany.cz

Cílem projektu Minimalizace šikany je ukázat cestu, jak účinně snížit výskyt šikany na škole a nabídnout program k širokému použití na základních a středních školách v celé ČR. Dalším cílem je šířit povědomí o šikaně také mezi rodiči a dětmi.
Záměrem projektu MiŠ - Minimalizace šikany - je předat pedagogické veřejnosti ověřené nástroje a postupy pro práci se šikanou. De facto tedy vytvořit podmínky k systémovému zavádění Českého školního programu proti šikanování, který popsal a experimentálně ověřil odborný garant projektu Michal Kolář (http://www.minimalizacesikany.cz/o-nas).

- www.saferInternet.cz

Národní centrum bezpečnějšího Internetu je neziskové nevládní sdružení, založené v roce 2006 jako Online Safety Institute. V lednu 2011 bylo sdružení přejmenováno na Národní centrum bezpečnějšího Internetu (NCBI). Jeho cílem je přispívat k bezpečnějšímu užívání Internetu, moderních informačních a komunikačních technologií, k osvojování etických norem v online komunikaci a napomáhat předcházení a snižování možných sociálních rizik spojených s jejich užíváním. Sdružení je členem celoevropské sítě národních osvětových center bezpečnějšího Internetu INSAFE a spolupracuje s mezinárodní sítí horkých linek INHOPE. Činnost NCBI je také podporována celou řadou komerčních i nekomerčních partnerů. NCBI pro uskutečnění svých cílů realizuje řadu projektů, z nichž nejdůležitější je SaferInternet.cz, který usiluje o zvyšování povědomí o bezpečnějším užívání Internetu. Podporuje vzdělávání v této oblasti, a to zejména dětí,

kterým ubližuje nevhodné a závadné chování na Internetu. Poskytuje pomoc, působí proti šíření ilegálního, zejména pedofilního a extremistického obsahu na Internetu. (http://www.saferInternet.cz/o-nas/10-o-nas.html).

- www.sikana.org

Společenství proti šikaně je dobrovolným humanitárním sdružením. Pracují v něm odborníci se zaměřením na problematiku šikanování, dále rodiče, kteří mají prožitou a zvládnutou osobní zkušenost s takto postiženým dítětem. Vítaní jsou seriózní zájemci se sociálním cítěním, ochotní se dále vzdělávat. Sdružení se zaměřuje na pomoc obětem šikanování a na prevenci tohoto závažného celospolečenského problému. Pozornost je věnována celému spektru šikanování, zejména však šikanování ve školách a šikanování dětí a mládeže. Šikana ve školním a výchovném prostředí není brána izolovaně, ale v úzké provázanosti na další formy násilí (http://www.sikana.org/).

- www.seznamsebezpecne.cz

Film určený dětem, jejich rodičům a pedagogům o nástrahách Internetu a nebezpečí, která jsou skryta za nejrůznějšími identitami. První i druhý díl získal záštitu MŠMT ČR a byl distribuován do všech základních škol v České republice. Cílem filmů je upozornit na nebezpečí skrytá za nejrůznějšími identitami na Internetu a naučit děti řešit situace, do kterých se mohou dostat. V neposlední řadě byla sepsána kompletní metodická příručka o nástrahách na Internetu se spoustou příkladů a rad určených pedagogům a rodičům (http://www.seznamsebezpecne.cz/o-projektu).

Praktická část

7 Výzkumné šetření

7.1 Metoda sběru dat

Výzkum probíhal formou kvantitativní metodologie, jako metoda byl zvolen dotazník, jelikož tato metoda umožňuje hromadné získávání údajů. Gavora k této metodě uvádí, že i přestože je dotazník anonymní, i tak je zapotřebí počítat s tím, že respondenti mohou k některým odpovědím přistupovat volněji, či mohou anonymní dotazník považovat za nedůležitý a odpovídat povrchně (Gavora, 2010, s. 128).

Respondenti písemně odpovídali na otázky tištěného dotazníku. Dotazník obsahoval jak uzavřené otázky, tak otázky k měření postojů a názorů respondentů. V dotazníku byly uvedeny možné alternativy odpovědi, kdy respondenti volili vhodnou odpověď.

Cílovou skupinou byli žáci 2. stupně základních škol. Pomocí dotazníků byla zjišťována informovanost, zkušenosti s problematikou kyberšikany či zda mají žáci povědomí o rizicích Internetu. Také bylo zjišťováno, kolik času tráví žáci na Internetu.

Výzkumem bude zachována anonymita nejen respondentů, ale také případných obětí a agresorů kyberšikany.

Sběr dat probíhal v období od 7. do 20. ledna 2015. Před zahájením výzkumu byli osloveni ředitelé základních škol, kteří následně svým souhlasem výzkum umožnili. Respondenti vyplňovali dotazníky v rámci výuky předmětů občanská výchova a informatika a to za přítomnosti vyučujících. Respondenti byli v úvodu dotazníku seznámeni s tématem bakalářské práce, s cílem dotazníku a byli požádáni o pečlivé a pravdivé vyplnění. Respondenti byli také upozorněni na skutečnost, že je dotazník anonymní a že výsledky dotazníku budou sloužit pouze za účelem zpracování této bakalářské práce. Poté, co byly dotazníky respondenty vyplněny, byly vyzvednuty u ředitelů daných škol a následně vyhodnoceny.

7.2 Charakteristika výzkumného prostředí

V rámci výzkumu bylo osloveno sedm základních škol v Jihočeském kraji.

První z venkovských základních škol se nachází v obci, která leží v severní části okresu Písek, téměř na pomezí se Středočeským krajem. Škola je ve společném areálu s mateřskou školou. Areál se nachází v okrajové části obce, v klidném prostředí s dostatečným venkovním zázemím. Základní škola je úplná škola s devíti postupnými ročníky. Na prvním i druhém stupni je vždy jedna třída v každém ročníku. V aktuálním školním roce má škola 93 žáků. Co se týká šikany a kyberšikany, je

možné na Internetových stránkách školy najít, že v této problematice byli proškoleni školní pracovníci.

Druhá z venkovských základních škol se nachází ve východní části okresu Písek. Jedná se o základní školu, která je ve společném areálu s mateřskou školou. Areál se nachází taktéž v okrajové, klidné části obce. Škola je úplná devítitřídní. V současném školním roce má škola 155 žáků. Na Internetových stránkách školy lze dohledat, že škola má vypracovaný Minimální preventivní program zneužívání návykových látek a dalších sociálně patologických jevů, jehož jedním bodem zaměření je šikana a kyberšikana. Škola na svých Internetových stránkách taktéž uvádí zásady bezpečného Internetu.

Třetí z venkovských škol se nachází v severovýchodní části okresu Písek. Škola se nachází v okrajové části obce. Areál školy je kompaktní, žáci nemusí nikam přecházet, mají zde dostatečné venkovním zázemí. V současném školním roce navštěvuje školu 162 žáků. Na Internetových stránkách školy lze dohledat, že škola má vypracován Minimální preventivní program.

První z městských základních škol se nachází ve městě ve střední části okresu Písek. Tato škola je jednou ze dvou základních škol v daném městě, které má v současné době 9000 obyvatel. Areál základní školy se nachází téměř v centru města. V současném školním roce má škola 433 žáků. Na Internetových stránkách lze dohledat Minimální preventivní program.

Druhá z městských základních škol se nachází ve stejném městě jako první uvedená škola. Škola se nachází na okraji města, na sídlišti a je jednou ze dvou základních škol ve městě. Škola má kapacitu 700 žáků. Na Internetových stránkách školy nebylo možné dohledat informaci o Minimálním preventivním programu či jeho bodech.

První ze základních škol v krajském městě Jižních Čech se nachází na největším sídlišti. Škola se nachází v areálu dvou základních škol. Tento areál se nachází na okraji sídliště, potažmo v okrajové části krajského města. Škola je úplná základní škola se všemi 9 ročníky s kapacitou 960 až 1200 žáků. V současné době má 2 až 3 třídy na ročník. Na Internetových stránkách škol se lze dočíst, že škola se účastnila projektu, jež byl věnován podpoře pozitivního sociálního klimatu ve škole a je zaměřen na prevenci šikany a násilí mezi dětmi.

Druhá ze základních škol v krajském městě Jižních Čech se nachází v centru města ve společném areálu s mateřskou školou. Škola je úplná základní škola se všemi 9 ročníky. Na Internetových stránkách lze dohledat informační materiál pro rodiče z oblasti šikany a kyberšikany. Informace o velikosti školy bohužel na Internetových stránkách nebyly uvedeny.

7.3 Výzkumné otázky

Výzkumná otázka č. 1

Do jaké míry se liší zkušenosti respondentů ve vztahu k umístění základní školy v následujících otázkách:

a) jak četný je podle jejich zkušeností výskyt kyberšikany v jejich okolí

b) jak se liší četnost situací, kdy respondenti připustí, že se stali obětí kyberšikany

Na základě takto stanovených otázek můžeme formulovat následující výzkumné předpoklady.

Výzkumný předpoklad č. 1

Lze předpokládat, že respondenti navštěvující základní školu v krajském městě, častěji zaznamenají ve svém okolí výskyt kyberšikany, než respondenti z menšího města a venkova.

Výzkumný předpoklad č. 2

Lze předpokládat, že respondenti navštěvující základní školu v krajském městě, častěji uvedou, že se stali obětí kyberšikany, než respondenti z menšího města a venkova.

Další otázkou k pochopení problematiky kyberšikany je otázka genderová.

Výzkumná otázka č. 2

Stávají se obětí kyberšikany častěji dívky než chlapci?

Na základě takto stanovené otázky můžeme formulovat následující výzkumný předpoklad.

Výzkumný předpoklad č. 3

Lze předpokládat, že dívky uvedou častěji než chlapci, že se staly obětí kyberšikany.

Další výzkumná otázka je spojena s prostředky, které se nabízí ke zneužití při kyberšikaně.

Výzkumná otázka č. 3

Jaký respondenti nejčastěji uvedou prostředek zneužívaný při kyberšikaně?

Na základě takto stanovené otázky můžeme formulovat následující výzkumný předpoklad.

Výzkumný předpoklad č. 4

Lze předpokládat, že respondenti uvedou, že nejčastěji zneužívaným prostředkem při kyberšikaně jsou sociální sítě.

Další výzkumná otázka je spojena s možností řešení kyberšikany v kontextu, kdo může respondentům poskytnout pomoc a ochranu.

Výzkumná otázka č. 4

Hledají respondenti v případě kyberšikany pomoc mezi dospělými či vrstevníky?

Na základě takto stanovené otázky můžeme formulovat následující výzkumný předpoklad.

Výzkumný předpoklad č. 5

Lze předpokládat, že většina respondentů se v případě ohrožení kyberšikanou obrátí o pomoc na dospělé osoby.

7.4 Popis výzkumného vzorku

Výzkum proběhl na sedmi základních školách v Jihočeském kraji. Z důvodu zachování anonymity nejsou uvedeny přesné lokality a názvy škol, které byly do výzkumu zapojeny. Věková hranice respondentů byla 11–15 let.

Celkem bylo rozdáno 391 dotazníků, vyplněných se vrátilo 357. Návratnost tedy činí 91,3 %. Z vyplněných dotazníků však nelze počítat 3 dotazníky, které se sice vrátily vyplněné, avšak respondenti pojali vyplnění velmi volně, nebylo možné určit pohlaví respondenta, věk či zvolenou odpověď, jelikož byly uvedeny všechny nabízené možnosti. Z tohoto důvodu byly z výzkumu vyřazeny.

7.5 Interpretace získaných dat

Otázky položené v dotazníku jsou vyhodnocovány samostatně a jsou pro přehlednost znázorněny jak formou tabulky, tak i grafu.

Daného výzkumu se zúčastnilo celkem 354 respondentů, z toho 169 (48 %) dívek a 185 (52 %) chlapců (viz. Tabulka 2, Graf 1). V Tabulce 3 je uvedena věková skladba respondentů.

Tabulka 2: Pohlaví respondentů (v absolutní četnosti, ni = 354 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Pohlaví	Chlapci	Dívky	Celkem
Absolutní četnost	185	169	354
Relativní četnost v %	52	48	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 1: Pohlaví respondentů

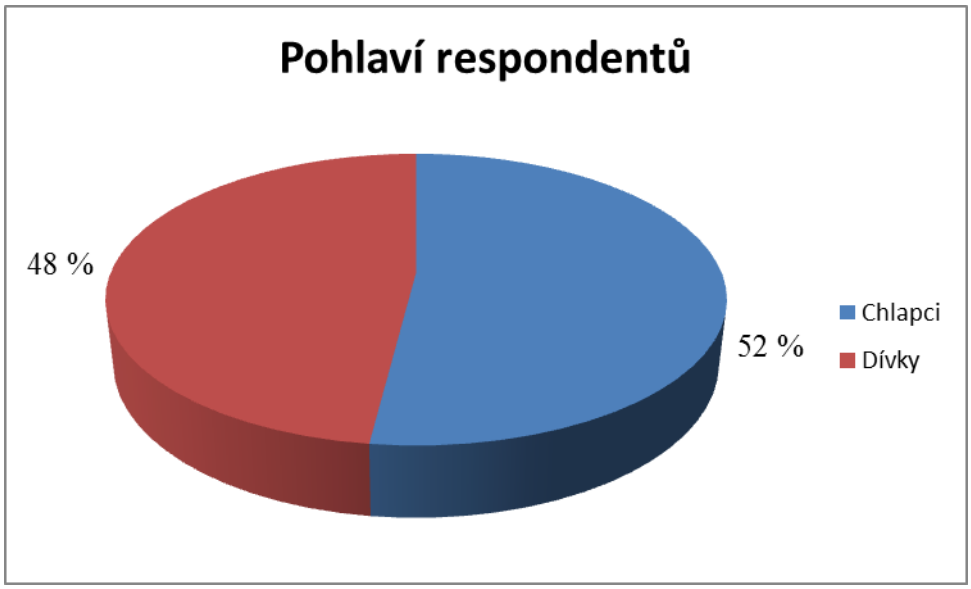

(Zdroj: vlastní)

Tabulka 3: Věková skladba respondentů (v absolutní četnosti, ni = 354)

Věk	11	12	13	14	15	Celkem
Chlapci	18	54	55	42	16	185
Dívky	30	53	50	32	4	169
Celkem	48	107	105	74	20	354

(Zdroj: vlastní)

Respondenti odpovídali také na otázku, v jaké lokalitě navštěvují základní školu, zda na venkově, ve městě či v krajském městě. Oslovené venkovské základní školy se nacházely v obcích nepřesahujících 1 200 obyvatel. Základní školy městské se nacházeli v městě do 10 000 obyvatel. Celkem 114 (32 %) respondentů uvedlo, že navštěvují základní školu na venkově, 121 (34 %)

respondentů ve městě a 119 (34 %) v krajském městě (viz. Tabulka 4, Graf 2). Tabulka 5 a Graf 3 ukazují zastoupení chlapců a dívek v jednotlivých lokalitách.

Tabulka 4: Lokalita základní školy (v absolutní četnosti, ni = 354 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Lokalita základní školy	Venkov	Město	Krajské město	Celkem
Absolutní četnost	114	121	119	354
Relativní četnost v %	32	34	34	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 2: Lokalita základní školy

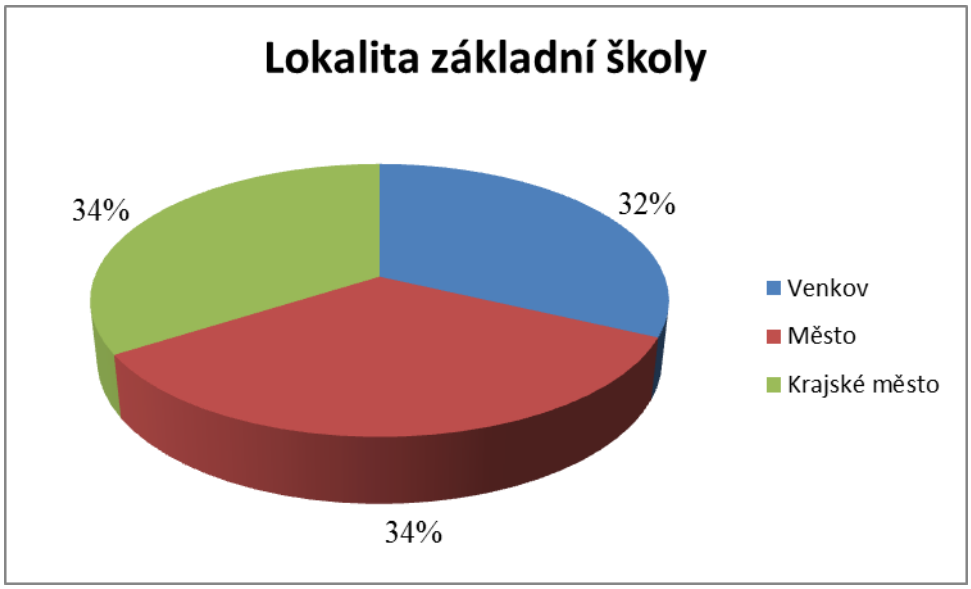

(Zdroj: vlastní)

Tabulka 5: Zastoupení chlapců a dívek v jednotlivých lokalitách (v absolutní četnosti, ni = 354 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Lokalita	Venkov		Město		Krajské město		Celkem
Absolutní četnost	114		121		119		354
Relativní četnost v %	32		34		34		100
Pohlaví	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	
Absolutní četnost	64	50	45	76	76	43	354
Relativní četnost v %	18	14	13	21,5	21,5	12	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 3: Zastoupení chlapců a dívek v jednotlivých lokalitách

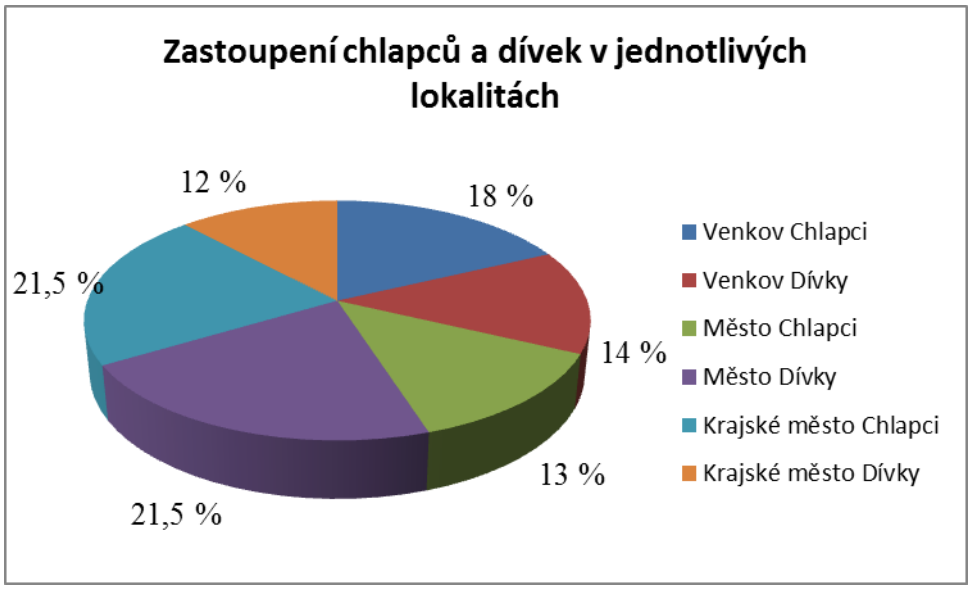

(Zdroj: vlastní)

Vyhodnocení otázky č. 1

1. Slyšel(-a) už jsi někdy o kyberšikaně?

☐ ano ☐ ne

Na tuto otázku odpovědělo *ano* celkem 332 (94 %) respondentů, odpověď *ne* zvolilo 22 (6 %) respondentů (viz. Tabulka 6, Graf 4)

Kladně odpovědělo 111 (31 %) respondentů z vesnice, 102 (29 %) z města a všech 119 (34 %) z krajského města. Záporně odpovídali 3 (1 %) respondenti z vesnice a 19 (5 %) respondentů z města (viz. Tabulka 7, Graf 5).

Tabulka 6: Povědomí o pojmu kyberšikana (v absolutní četnosti, ni = 354 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Povědomí o pojmu	Ano	Ne	Celkem
Absolutní četnost	332	22	354
Relativní četnost v %	94	6	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 4: Povědomí o pojmu kyberšikana

(Zdroj: vlastní)

Tabulka 7: Povědomí o pojmu kyberšikana dle lokality (v absolutní četnosti, ni = 354 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Povědomí o pojmu	Venkov		Město		Krajské město		Celkem
	Ano	Ne	Ano	Ne	Ano	Ne	
Absolutní četnost	111	3	102	19	119	0	354
Relativní četnost v %	31	1	29	5	34	0	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 5: Povědomí o pojmu kyberšikana dle lokality

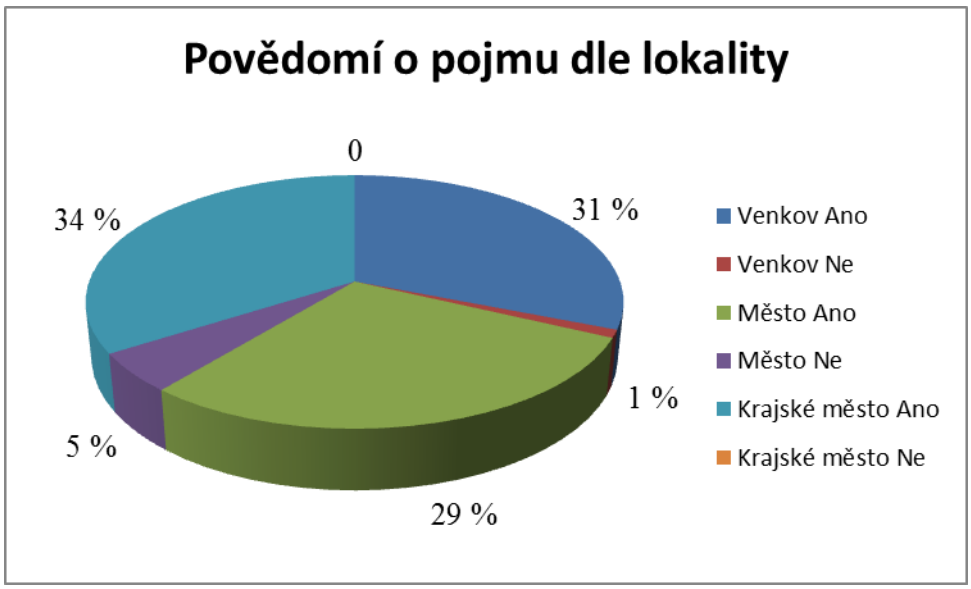

(Zdroj: vlastní)

Vyhodnocení otázky č. 2

Na Internetu si mohu říkat, co chci. Mám na to právo.

V této otázce respondenti svůj názor vyznačovali na ose, která byla v podobě grafického znázornění pěti emočních úrovní, ve formě „smajlíků“. Tato grafická podoba byla zvolena kvůli lepší názornosti a pochopení ze strany respondentů. U této škálové otázky respondenti nejčastěji odpovídali, že s daným výrokem *nesouhlasí*. Takto odpovědělo 146 (41 %) respondentů. Dalších 98 (28 %) respondentů odpovědělo označením možnosti *nemám vyhraněný názor*, 51 (14 %) respondentů uvedlo, že s daným výrokem *souhlasí*, 49 (14 %) respondentů naopak *velmi nesouhlasí* a zbylých 10 (3 %) respondentů uvedlo, že *velmi souhlasí* (viz. Tabulka 8, Graf 6).

Tabulka 8: Na Internetu si mohu říkat, co chci. Mám na to právo (v absolutní četnosti, ni = 354 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Mohu si říkat co chci	Velmi nesouhlasím	Nesouhlasím	Nemám vyhraněný názor	Souhlasím	Velmi souhlasím	Celkem
Absolutní četnost	49	146	98	51	10	354
Relativní četnost v %	14	41	28	14	3	100

(Zdroj: vlastní)

(☹☹ - velmi nesouhlasím, ☹ - nesouhlasím, 😐 - nemám vyhraněný názor, ☺ - souhlasím, ☺☺ - velmi souhlasím)

Graf 6: Na Internetu si mohou říkat, co chci. Mám na to právo

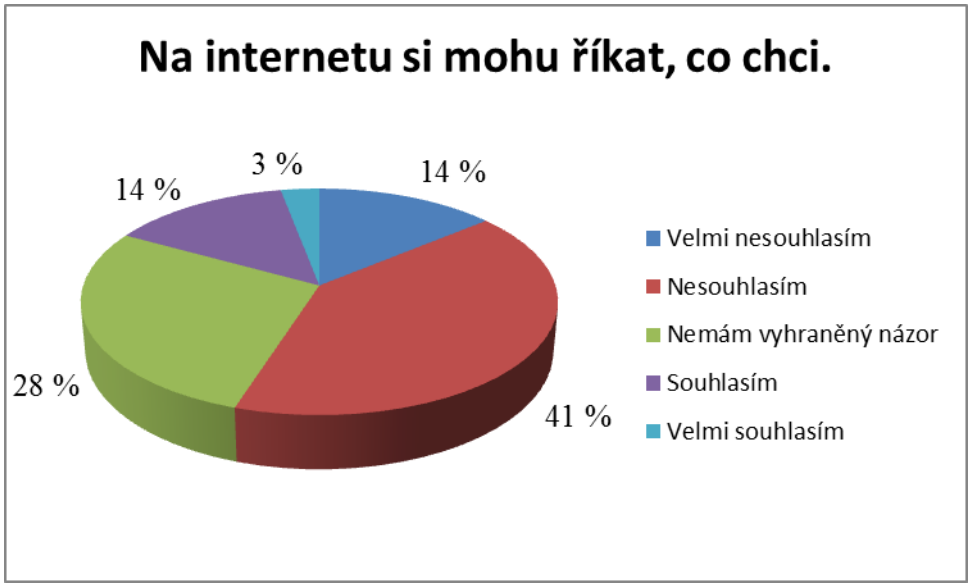

(Zdroj: vlastní)

Co se týká jednotlivých lokalit, odpovídali respondenti následovně:

Ze 114 respondentů z venkova nejvíce odpovědělo *nesouhlasím* 39 (34 %) respondentů, následovala odpověď *nemám vyhraněný názor*, kterou odpovědělo 36 (32 %) respondentů, *souhlasím* odpovědělo 24 (21 %) respondentů, *velmi nesouhlasím* 10 (9 %) respondentů a zbývajících 5 (4 %) respondentů odpovědělo, že *velmi souhlasí.* Z uvedených údajů (Tabulka 9, Graf 7), je patrné, že téměř jedna třetina respondentů, nemá na tento výrok vyhraněný názor. Jedna čtvrtina respondentů s ním souhlasí.

Tabulka 9: Venkov - Na internetu si mohu říkat, co chci. Mám na to právo (v absolutní četnosti, ni = 114 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Mohu si říkat co chci - venkov	Velmi nesouhlasím	Nesouhlasím	Nemám vyhraněný názor	Souhlasím	Velmi souhlasím	Celkem
Absolutní četnost	10	39	36	24	5	114
Relativní četnost v %	9	34	32	21	4	100

(Zdroj: vlastní)

(☹☹ - velmi nesouhlasím, ☹ - nesouhlasím, 😐 - nemám vyhraněný názor, ☺ - souhlasím, ☺☺ - velmi souhlasím)

Graf 7: Venkov - Na Internetu si mohu říkat, co chci.

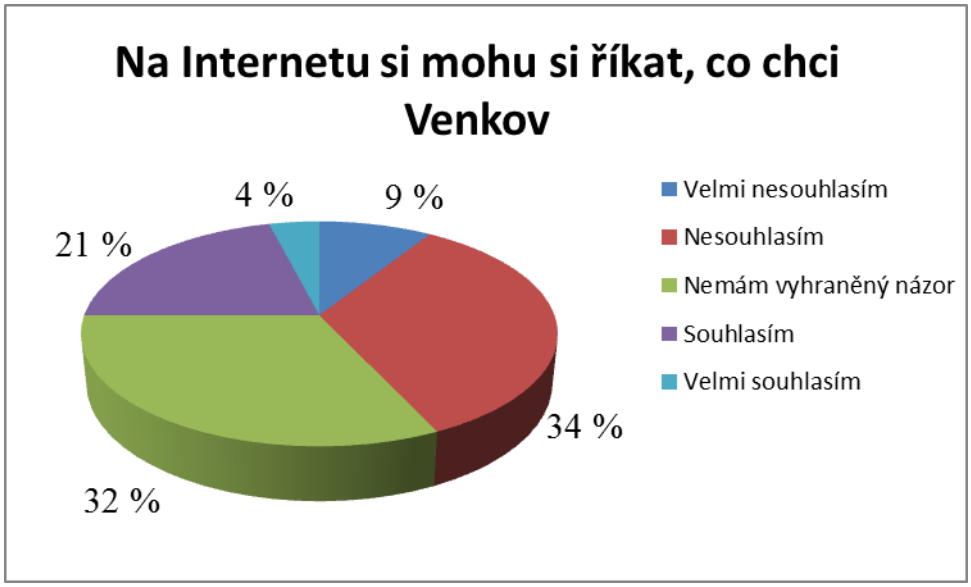

(Zdroj: vlastní)

Ze 121 respondentů z města nejvíce odpovědělo *nesouhlasím* 62 (51 %) respondentů, následovala odpověď *nemám vyhraněný názor*, kterou odpovědělo 29 (24 %) respondentů, *velmi nesouhlasím* odpovědělo 20 (16 %) respondentů, *souhlasím* 10 (8 %) respondentů a 1 (1 %) respondent odpověděl, že *velmi souhlasí.* Z uvedených údajů (Tabulka 10, Graf 8), je patrné, že celkem 67 % respondentů na tento výrok pohlíží nesouhlasně. Necelá jedna čtvrtina respondentů nemá vyhraněný názor.

Tabulka 10: Město - Na Internetu si mohu říkat, co chci. Mám na to právo (v absolutní četnosti, ni = 121 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Mohu si říkat co chci - město	Velmi nesouhlasím	Nesouhlasím	Nemám vyhraněný názor	Souhlasím	Velmi souhlasím	Celkem
Absolutní četnost	20	62	29	10	1	121
Relativní četnost v %	16	51	24	8	1	100

(Zdroj: vlastní)

(☹☹ - velmi nesouhlasím, ☹ - nesouhlasím, 😐 - nemám vyhraněný názor, ☺ - souhlasím, ☺☺ - velmi souhlasím)

Graf 8: Město - Na Internetu si mohu říkat, co chci.

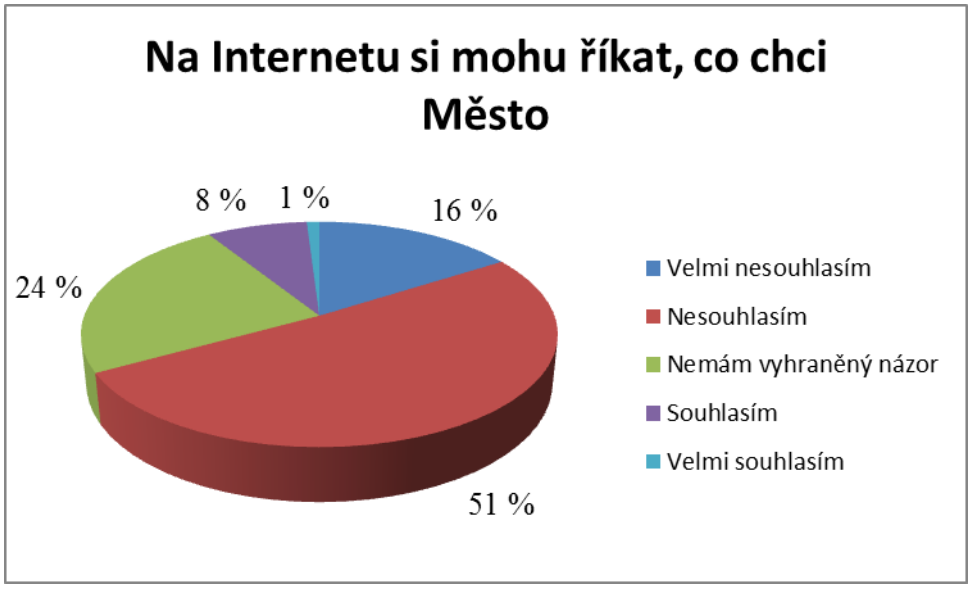

(Zdroj: vlastní)

Ze 119 respondentů z krajského města nejvíce odpovědělo *nesouhlasím* 45 (38 %) respondentů, následovala odpověď *nemám vyhraněný názor*, kterou odpovědělo 33 (28 %) respondentů, *velmi nesouhlasím* odpovědělo 19 (16 %) respondentů, *souhlasím* 18 (15 %) respondentů a 4 (3 %) respondenti odpověděli, že *velmi souhlasí.* Z údajů je patrné (Tabulka 11, Graf 9), že více jak jedna polovina respondentů s tímto výrokem nesouhlasí. Více jak jedna čtvrtina respondentů nemá vyhraněný názor. Necelých 20 % respondentů s tímto výrokem naopak souhlasí.

Tabulka 11: Krajské město - Na Internetu si mohu říkat, co chci. Mám na to právo (v absolutní četnosti, ni = 119 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Mohu si říkat co chci – krajské město	Velmi nesouhlasím	Nesouhlasím	Nemám vyhraněný názor	Souhlasím	Velmi souhlasím	Celkem
Absolutní četnost	19	45	33	18	4	119
Relativní četnost v %	16	38	28	15	3	100

(Zdroj: vlastní)

(☹☹ - velmi nesouhlasím, ☹ - nesouhlasím, 😐 - nemám vyhraněný názor, ☺ - souhlasím, ☺☺ - velmi souhlasím)

Graf 9: Krajské město - Na Internetu si mohu říkat, co chci.

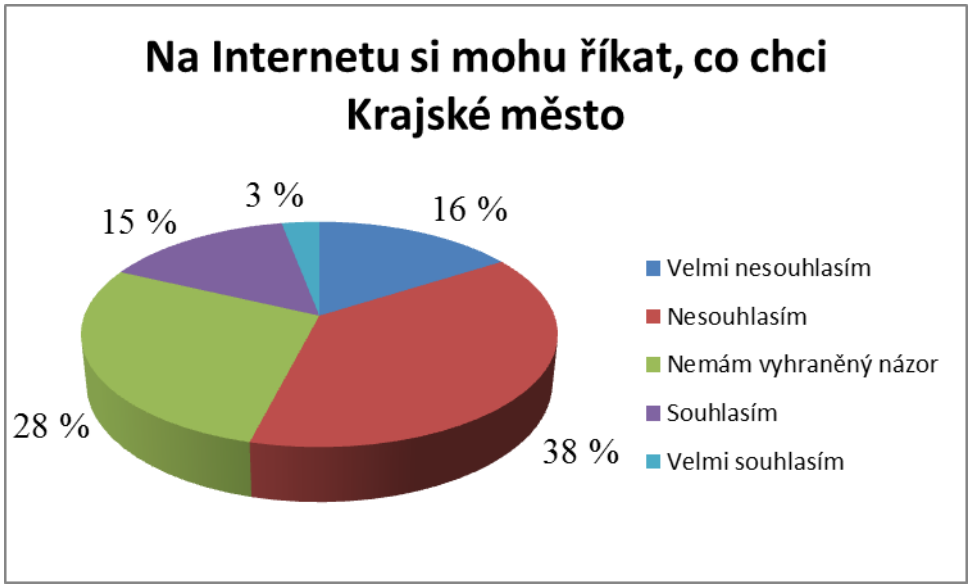

(Zdroj: vlastní)

V celkovém součtu více jak jedna polovina respondentů s daným výrokem nesouhlasila. Jak je patrné z dílčích údajů, tak nejčastěji s tímto výrokem nesouhlasili respondenti z města, následovali respondenti z krajského města. Obě tyto skupiny respondentů s tímto výrokem ve více jak 50 % nesouhlasili. Respondenti z venkova se k tomuto výroku stavěli neutrálně, tzn. téměř jedna třetina neměla na tento výrok vyhraněný názor. Jedna čtvrtina respondentů z venkova s tímto výrokem naopak souhlasila.

Vyhodnocení otázky č. 3

Když vyfotím vtipnou fotku, umístím ji na Internet, aniž bych potřeboval(-a) souhlas vyfoceného.

V této otázce respondenti opět svůj názor vyznačovali na ose, která byla v podobě grafického znázornění pěti emočních úrovní, ve formě „smajlíků“. Respondenti nejčastěji odpovídali, že s daným výrokem *velmi nesouhlasí*. Takto odpovědělo 167 (47 %) respondentů. Dalších 129 (36 %) respondentů odpovědělo označením možnosti *nesouhlasím*, 35 (10 %) respondentů odpovědělo, že *nemají vyhraněný názor*, 14 (4 %) respondentů naopak *souhlasilo* a zbylých 9 (3 %) respondentů odpovědělo, že s výrokem *velmi souhlasí* (viz. Tabulka 12, Graf 10).

Tabulka 12: Umístění fotografie bez souhlasu vyfoceného (v absolutní četnosti, ni = 354 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Umístění fotografie	Velmi nesouhlasím	Nesouhlasím	Nemám vyhraněný názor	Souhlasím	Velmi souhlasím	Celkem
Absolutní četnost	167	129	35	14	9	354
Relativní četnost v %	47	36	10	4	3	100

(Zdroj: vlastní)

(☹☹ - velmi nesouhlasím, ☹ - nesouhlasím, 😐 - nemám vyhraněný názor, ☺ - souhlasím, ☺☺ - velmi souhlasím)

Graf 10: Umístnění fotografie bez souhlasu vyfoceného

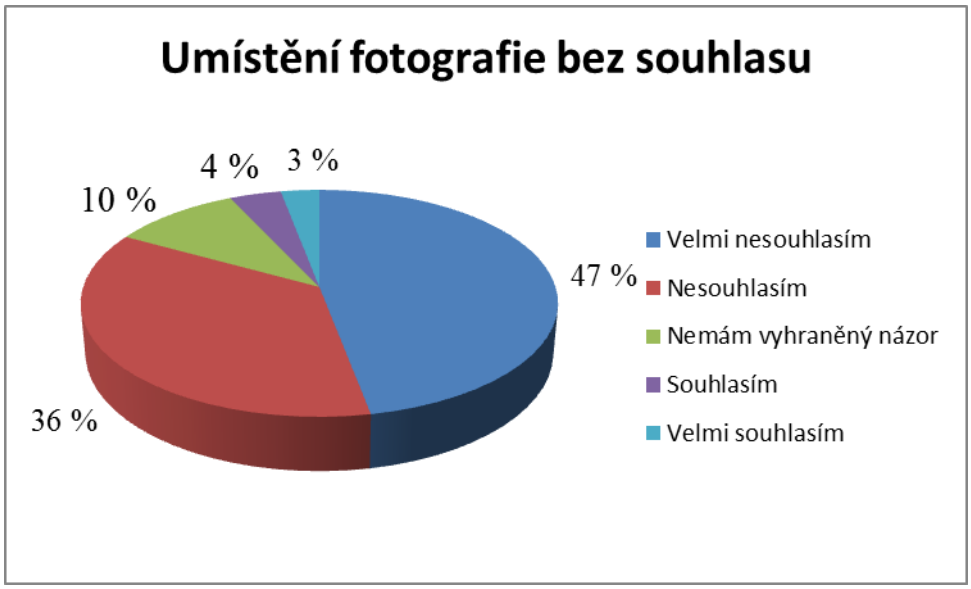

(Zdroj: vlastní)

Co se týká jednotlivých lokalit, odpovídali respondenti následovně:

Ze 114 respondentů z venkova nejvíce odpovědělo *velmi nesouhlasím* 47 (41 %) respondentů, následovala odpověď *nesouhlasím*, kterou odpovědělo 44 (39 %) respondentů, *nemám vyhraněný názor* odpovědělo 15 (13 %) respondentů, *souhlasím* 4 (3,5 %) respondenti a 4 (3,5 %) respondenti odpověděli, že *velmi souhlasí.* Z uvedených údajů (Tabulka 13, Graf 11), je patrné, že celkem 80 % respondentů s tímto výrokem nesouhlasí.

Tabulka 13: Venkov - Umístění fotografie bez souhlasu (v absolutní četnosti, ni = 114 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Umístění fotografie - venkov	Velmi nesouhlasím	Nesouhlasím	Nemám vyhraněný názor	Souhlasím	Velmi souhlasím	Celkem
Absolutní četnost	47	44	15	4	4	114
Relativní četnost v %	41	39	13	3,5	3,5	100

(Zdroj: vlastní)

(☹☹ - velmi nesouhlasím, ☹ - nesouhlasím, 😐 - nemám vyhraněný názor, ☺ - souhlasím, ☺☺ - velmi souhlasím)

Graf 11: Venkov - Umístění fotografie bez souhlasu

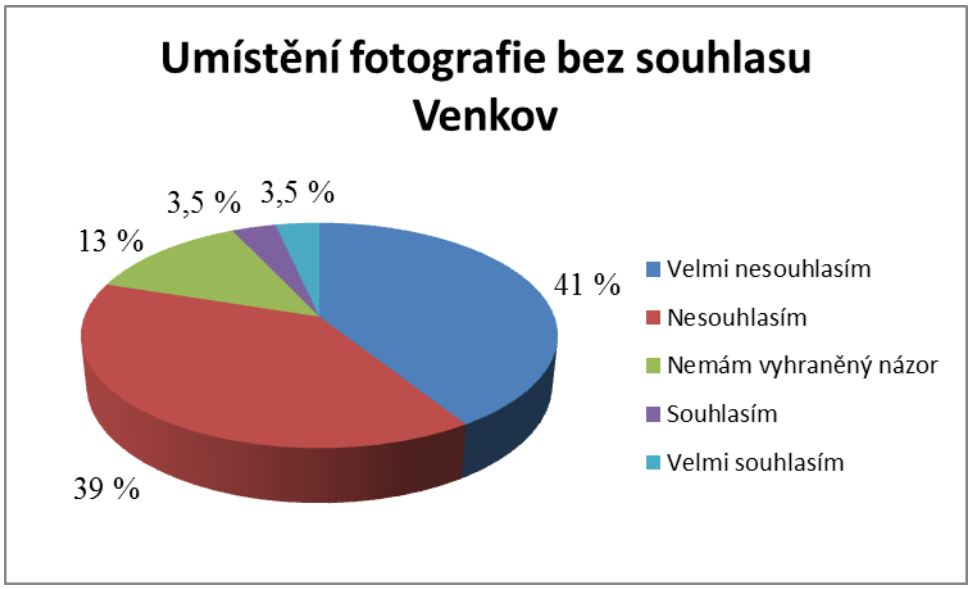

(Zdroj: vlastní)

Ze 121 respondentů z města nejvíce odpovědělo *velmi nesouhlasím* 57 (47 %) respondentů, následovala odpověď *nesouhlasím*, kterou odpovědělo 43 (36 %) respondentů, *nemám vyhraněný názor* odpovědělo 13 (11 %) respondentů, *souhlasím* 4 (3 %) respondenti a 4 (3 %) respondenti odpověděli, že *velmi souhlasí.* Z uvedených údajů (Tabulka 14, Graf 12), je patrné, že celkem 83 % respondentů se tímto výrokem nesouhlasí.

Tabulka 14: Město - Umístění fotografie bez souhlasu (v absolutní četnosti, ni = 121 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Umístění fotografie - město	Velmi nesouhlasím	Nesouhlasím	Nemám vyhraněný názor	Souhlasím	Velmi souhlasím	Celkem
Absolutní četnost	57	43	13	4	4	121
Relativní četnost v %	47	36	11	3	3	100

(Zdroj: vlastní)

(☹☹ - velmi nesouhlasím, ☹ - nesouhlasím, 😐 - nemám vyhraněný názor, ☺ - souhlasím, ☺☺ - velmi souhlasím)

Graf 12: Město - Umístění fotografie bez souhlasu

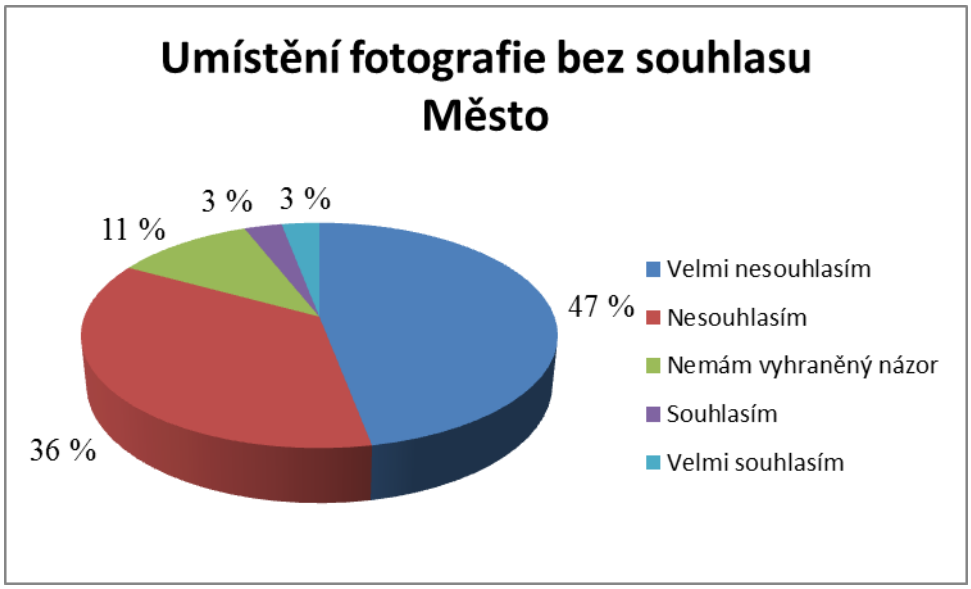

(Zdroj: vlastní)

Ze 119 respondentů z krajského města nejvíce odpovědělo *velmi nesouhlasím* 63 (53 %) respondentů, následovala odpověď *nesouhlasím*, kterou odpovědělo 42 (35 %) respondentů, *nemám vyhraněný názor* odpovědělo 7 (6 %) respondentů, *souhlasím* odpovědělo 6 (5 %) respondentů a 1 (1 %) respondent odpověděl, že *velmi souhlasí.* Z uvedených údajů (Tabulka 15, Graf 12), je patrné, že téměř celkem 90 % respondentů s tímto výrokem nesouhlasí.

Tabulka 15: Krajské město - Umístění fotografie bez souhlasu (v absolutní četnosti, ni = 119 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Umístění fotografie – krajské město	Velmi nesouhlasím	Nesouhlasím	Nemám vyhraněný názor	Souhlasím	Velmi souhlasím	Celkem
Absolutní četnost	63	42	7	6	1	119
Relativní četnost v %	53	35	6	5	1	100

(Zdroj: vlastní)

(☹☹ - velmi nesouhlasím, ☹ - nesouhlasím, 😐 - nemám vyhraněný názor, ☺ - souhlasím, ☺☺ - velmi souhlasím)

Graf 13: Krajské město - Umístění fotografie bez souhlasu

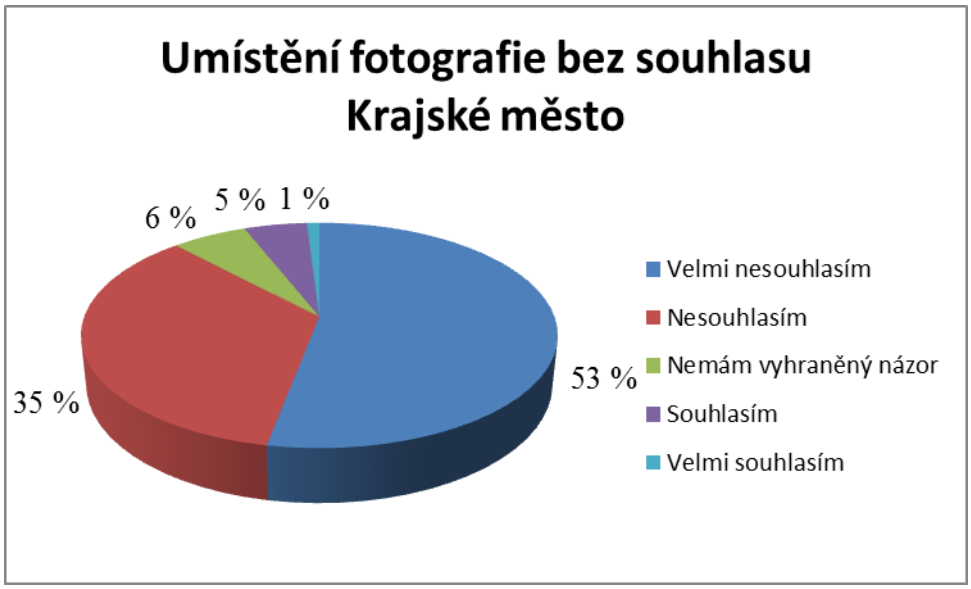

(Zdroj: vlastní)

V celkovém součtu 83 % respondentů s daným výrokem nesouhlasila. Jak je patrné z dílčích údajů, u jednotlivých lokalit nebylo procento respondentů, kteří s daným výrokem nesouhlasili, nižší jak 80 %.

Vyhodnocení otázky č. 4

Přepošlu vtip, který mi byl zaslán, i když znám člověka, kterého se týká.

V této otázce respondenti opět svůj názor vyznačovali na ose, která byla v podobě grafického znázornění pěti emočních úrovní, ve formě „smajlíků“. U poslední ze škálových otázek respondenti nejčastěji odpovídali, že s daným výrokem *nesouhlasí*. Takto odpovědělo 136 (38 %) respondentů. Dalších 91 (26 %) respondentů odpovědělo označením možnosti *nemají vyhraněný názor*, 88 (25 %) respondentů odpovědlo, že *velmi nesouhlasí*, 30 (8 %) respondentů naopak *souhlasilo* a zbylých 9 (3 %) respondentů odpovědělo, že s výrokem *velmi souhlasí* (viz. Tabulka 16, Graf 14).

Tabulka 16: Přeposlání vtipu o známém (v absolutní četnosti, ni = 354 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Přeposlání vtipu	Velmi nesouhlasím	Nesouhlasím	Nemám vyhraněný názor	Souhlasím	Velmi souhlasím	Celkem
Absolutní četnost	88	136	91	30	9	354
Relativní četnost v %	25	38	26	8	3	100

(Zdroj: vlastní)

(☹☹ - velmi nesouhlasím, ☹ - nesouhlasím, 😐 - nemám vyhraněný názor, ☺ - souhlasím, ☺☺ - velmi souhlasím)

Graf 14: Přeposlání vtipu o známém

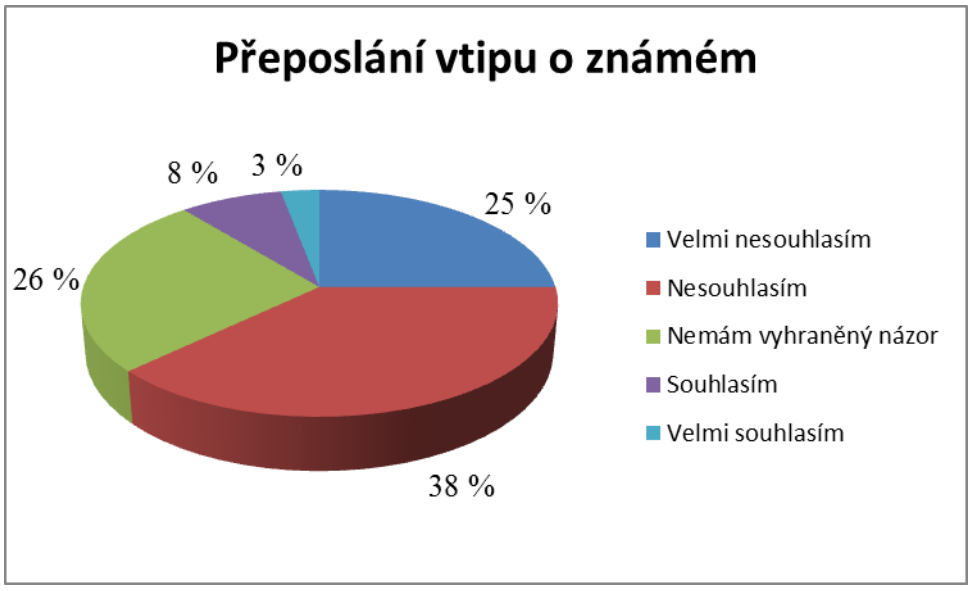

(Zdroj: vlastní)

Co se týká jednotlivých lokalit, odpovídali respondenti následovně:

Ze 114 respondentů z venkova nejvíce odpovědělo *nesouhlasím* 41 (36 %) respondentů, následovala odpověď *nemám vyhraněný názor*, kterou odpovědělo 40 (35 %) respondentů, *velmi nesouhlasím* odpovědělo 22 (19 %) respondentů, *souhlasím* 7 (6 %) respondentů a 4 (4 %) respondenti odpověděli, že *velmi souhlasí.* Z níže uvedených údajů (Tabulka 17, Graf 15), je patrné, že celkem 55 % respondentů s tímto výrokem nesouhlasí. Více jak jedna třetina respondentů na toto nemá vyhraněný názor.

Tabulka 17: Venkov - Přeposlání vtipu o známém (v absolutní četnosti, ni = 114 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Přeposlání vtipu - venkov	Velmi nesouhlasím	Nesouhlasím	Nemám vyhraněný názor	Souhlasím	Velmi souhlasím	Celkem
Absolutní četnost	22	41	40	7	4	114
Relativní četnost v %	19	36	35	6	4	100

(Zdroj: vlastní)

(☹☹ - velmi nesouhlasím, ☹ - nesouhlasím, 😐 - nemám vyhraněný názor, ☺ - souhlasím, ☺☺ - velmi souhlasím)

Graf 15: Venkov - Přeposlání vtipu o známém

(Zdroj: vlastní)

Ze 121 respondentů z města nejvíce odpovědělo *nesouhlasím* 43 (36 %) respondentů, následovala odpověď *velmi nesouhlasím*, kterou odpovědělo 39 (32 %) respondentů, *nemám vyhraněný názor* odpovědělo 29 (24 %) respondentů, *souhlasím* odpovědělo 9 (7 %) respondenů a 1 (1 %) respondent uvedl, že *velmi souhlasí.* Z uvedených údajů (Tabulka 18, Graf 16), je patrné, že celkem 68 % respondentů s tímto výrokem nesouhlasí. Téměř jedna čtvrtina respondentů na toto nemá vyhraněný názor.

Tabulka 18: Město - Přeposlání vtipu o známém (v absolutní četnosti, ni = 121 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Přeposlání vtipu - město	Velmi nesouhlasím	Nesouhlasím	Nemám vyhraněný názor	Souhlasím	Velmi souhlasím	Celkem
Absolutní četnost	39	43	29	9	1	121
Relativní četnost v %	32	36	24	7	1	100

(Zdroj: vlastní)

(☹☹ - velmi nesouhlasím, ☹ - nesouhlasím, 😐 - nemám vyhraněný názor, ☺ - souhlasím, ☺☺ - velmi souhlasím)

Graf 16: Město - Přeposlání vtipu o známém

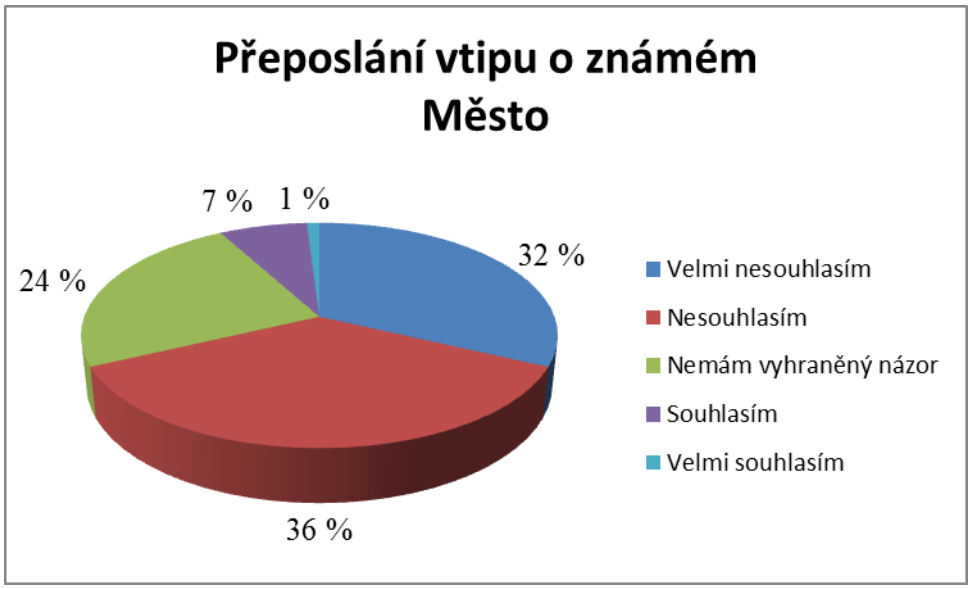

(Zdroj: vlastní)

Ze 119 respondentů z krajského města nejvíce odpovědělo *nesouhlasím* 52 (44 %) respondentů, následovala odpověď *velmi nesouhlasím*, kterou odpovědělo 27 (23 %) respondentů, *nemám vyhraněný názor* odpovědělo 22 (18 %) respondentů, *souhlasím* 14 (12 %) respondentů a 4 (3 %) respondenti odpověděli, že *velmi souhlasí.* Z uvedených údajů (Tabulka 19, Graf 17), je patrné, že celkem 67 % respondentů s tímto výrokem nesouhlasí. Celkem 15 % s ním naopak souhlasí.

Tabulka 19: Krajské město - Přeposlání vtipu o známém (v absolutní četnosti, ni = 119 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Přeposlání vtipu – krajské město	Velmi nesouhlasím	Nesouhlasím	Nemám vyhraněný názor	Souhlasím	Velmi souhlasím	Celkem
Absolutní četnost	27	52	22	14	4	119
Relativní četnost v %	23	44	18	12	3	100

(Zdroj: vlastní

(☹☹ - velmi nesouhlasím, ☹ - nesouhlasím, 😐 - nemám vyhraněný názor, ☺ - souhlasím, ☺☺ - velmi souhlasím)

Graf 17: Krajské město - Přeposlání vtipu o známém

(Zdroj: vlastní)

V celkovém součtu více jak jedna polovina respondentů s daným výrokem nesouhlasila. Jak je patrné z dílčích údajů, tak nejčastěji s tímto výrokem nesouhlasili respondenti z města, následovali respondenti z krajského města. Obě tyto skupiny respondentů s tímto výrokem ve více jak 67 % nesouhlasili. Respondenti z venkova se k tomuto výroku stavěli neutrálně, tzn. téměř jedna třetina neměla na tento výrok vyhraněný názor.

Vyhodnocení otázky č. 5

Zaškrtni (můžeš více možností), které podoby chování podle tebe <u>patří</u> do kyberšikany:

☐ ztrapňování šířením audia/videa

☐ fyzické napadení

☐ průnik na osobní účet

☐ obtěžování prozváněním

☐ jednorázový útok formou pomluvy

☐ jiné, uveď ……...

U této otázky mohli respondenti odpovídat více možností, celkem respondenti uvedli 862 odpovědí. Téměř všichni respondenti odpověděli *ztrapňování šířením audia/videa*. Takto odpovědělo celkem 327 (38 %) respondentů. Dále respondenti odpověděli možnost *průnik na osobní účet*, takto odpovědělo 237 (27 %) respondentů. Následovala odpověď *obtěžování prozváněním*, kterou odpovědělo 126 (15 %) respondentů, 105 (12 %) respondentů odpovědělo *jednorázový útok formou pomluvy*, 53 (6 %) respondentů odpovědělo *fyzické napadení*. Respondenti také zvolili možnost *Jiné, uveď*. Tuto možnost využilo 14 (2 %) respondentů. Tito respondenti např. uvedli vydávání se za někoho jiného, pomlouvání přes Internet, výhružné sms zprávy nebo výhružky přes sociální sítě (viz. Tabulka 20, Graf 18).

Tabulka 20: Podoby chování patřící do kyberšikany (v absolutní četnosti, ni = 862 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Podoby chování	Ztrapňování šířením audia/videa	Fyzické napadení	Průnik na osobní účet	Oběžování prozváněním	Jednorázový útok pomluvou	Jiné	Celkem
Absolutní četnost	327	53	237	126	105	14	862
Relativní četnost v %	38	6	27	15	12	2	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 18: Podoby chování při kyberšikaně

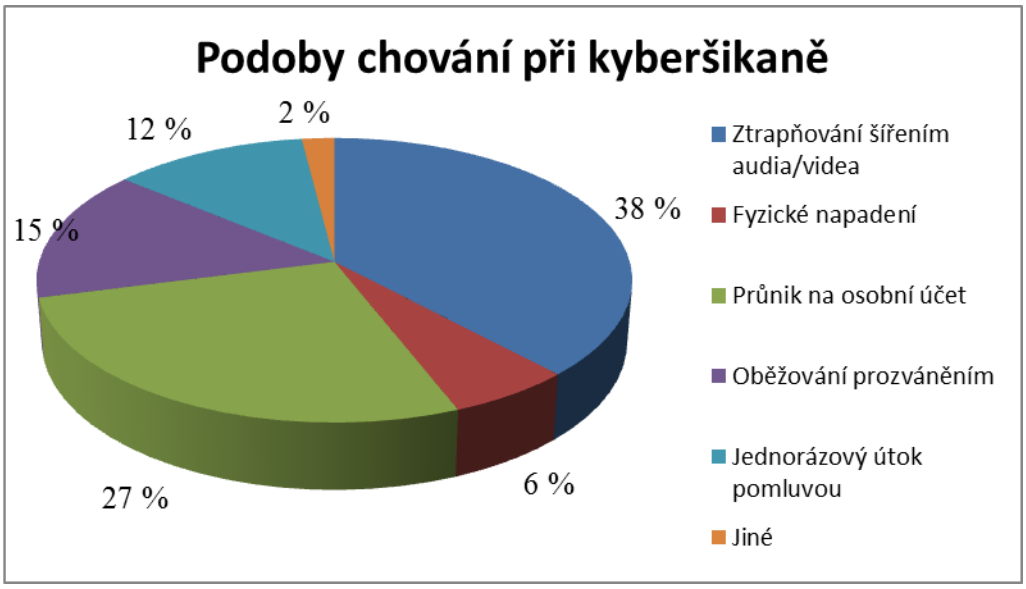

(Zdroj: vlastní)

Vyhodnocení otázky č. 6

Vyber jeden prostředek, který považuješ za nejčastěji používaný při kyberšikaně:

☐ blog, webové stránky

☐ sociální sítě

☐ mobilní telefon

☐ email, chat

☐ uložiště pro sdílení fotografií a videí

☐ jiné, uveď ……...

Respondenti nejčastěji odpovídali možnost *sociální sítě*. Tuto možnost odpovědělo celkem 256 (72 %) respondentů. Další prostředky byly voleny s již nižší četností a to *blog, webové stránky* odpovědělo 29 (8 %) respondentů, *email, chat* 25 (7 %) respondentů, *mobilní telefon* 23 (7 %) respondentů a *uložiště pro sdílení fotografií a videí* odpovědělo 21 (6 %) respondentů. Žádný z respondentů nevyužil možnost *Jiné* (viz. Tabulka 21, Graf 19).

Tabulka 21: Nejčastěji používaný prostředek (v absolutní četnosti, ni = 354 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Nejčastěji zneužívaný prostředek	Blog, webové stránky	Sociální sítě	Mobilní telefon	Email, chat	Uložiště pro sdílení fotografií a videí	Celkem
Absolutní četnost	29	256	23	25	21	354
Relativní četnost v %	8	72	7	7	6	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 19: Nejčastěji používaný prostředek

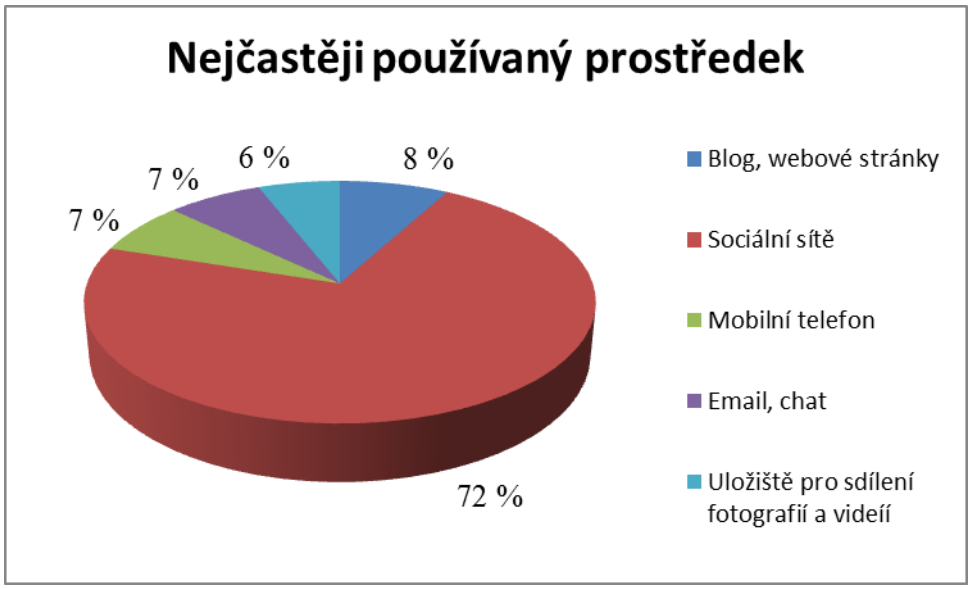

(Zdroj: vlastní)

Vyhodnocení otázky č. 7

Zaškrtni, co považuješ za nejčastější projev kyberšikany (vyber jednu možnost):

☐ obtěžování ve formě opakovaného, trvajícího zasílání útočných zpráv

☐ pomlouvání formou urážlivých, hanlivých či zesměšňujících informací zveřejněných na Internetu

☐ podvod ve formě zveřejnění intimních informací, které měly zůstat tajemstvím

☐ zesměšňování či fyzické napadení se skrytým natáčením a následným umístěním videa na Internet

☐ vyloučení z online her, blogů či okruhu přátel

☐ jiné, uveď ……...

U této otázky respondenti nejčastěji odpovídali *pomlouvání formou urážlivých, hanlivých či zesměšňujících informací zveřejněných na Internetu*. Takto odpovídalo celkem 143 (40 %) respondentů. Dále respondenti, v počtu 76 (21 %), odpovídali *zesměšňování či fyzické napadaní se skrytým natáčením a následným umístěním videa na Internet*, dále 70 (20 %) respondentů odpovídalo *obtěžování ve formě opakovaného, trvajícího zasílání útočných zpráv*, 55 (16 %) respondentů odpovědělo *podvod ve formě zveřejnění intimních informací, které měly zůstat tajemstvím*. Pouze 10 (3 %) respondentů odpovědělo *vyloučení z online her, blogů či okruhu přáte*l (viz. Tabulka 22, Graf 20).

Tabulka 22: Nejčastější projev kyberšikany (v absolutní četnosti, ni = 354 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Projev	Obtěžování zasíláním zpráv	Pomlouvání zveřejněné na Internetu	Podvod formou zveřejnění intimních informací	Zesměšnění se skrytým natáčením	Vyloučení z online her, blogů, okruhu přátel	Celkem
Absolutní četnost	70	143	55	76	10	354
Relativní četnost v %	20	40	16	21	3	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 20: Nejčastější projev kyberšikany

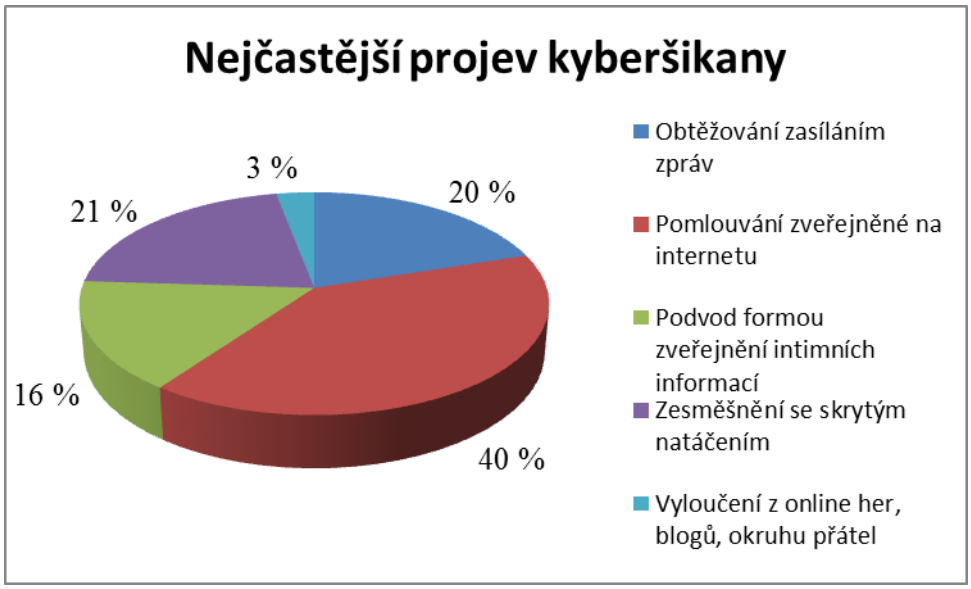

(Zdroj: vlastní)

Vyhodnocení otázky č. 8

Kdo by byla první osoba, na kterou by ses obrátil(-a) v případě, že by ses stal(-a) obětí kyberšikany (vyber jednu možnost):

☐ kamarád

☐ učitel

☐ rodič

☐ linka důvěry

☐ nikomu bych to neřekl

☐ někdo jiný, uveď kdo ……...

Respondenti nejčastěji odpovídali *rodič*. Takto odpovědělo celkem 209 (59 %) respondentů, následoval *kamarád*, kterého jako první osobu odpovědělo 95 (27 %) respondentů. Dále 14 (4 %) respondentů odpovědělo, že by to *nikomu neřekl*, 12 (3 %) respondentů odpovědělo *linka důvěry*, 10 (3 %) respondentů odpovědělo *učitele*, zbývajících 14 (4 %) respondentů odpovědělo *jiné*. Zde respondenti uváděli sourozence, prarodiče, přítele, portál e-bezpečí.cz či policii. Jak je patrné z daných údajů, celkem 62 % respondentů by se obrátilo o pomoc v případě ohrožení, na dospělou osobu (viz. Tabulka 23, Graf 21).

Tabulka 23: Pomoc v případě ohrožení - první osoba (v absolutní četnosti, ni = 354 a relativní četnosti, fi = 100 %)

První osoba	Kamarád	Učitel	Rodič	Linka důvěry	Nikomu bych to neřekl	Jiné	Celkem
Absolutní četnost	95	10	209	12	14	14	354
Relativní četnost v %	27	3	59	3	4	4	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 21: Pomoc v případě ohrožení - první osoba

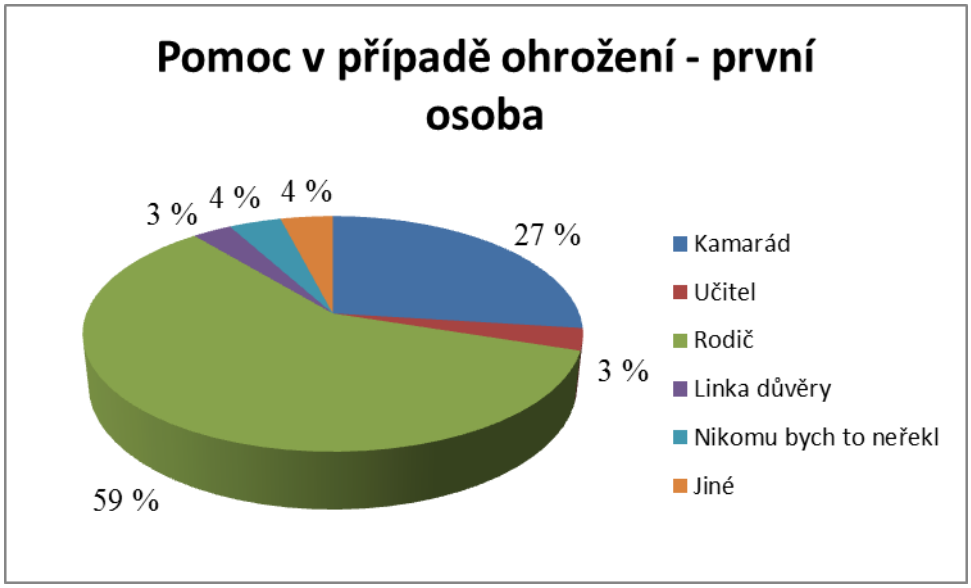

(Zdroj: vlastní)

Vyhodnocení otázky č. 9

Stal(-a) jsi se obětí kyberšikany?

☐ ano ☐ ne

Ze všech dotazovaných respondentů, 45 (13 %), přiznalo, že se stalo obětí kyberšikany. Zbylých 309 (78 %) respondentů odpovědělo, že takto šikanováno nebylo (viz. Tabulka 24, Graf 22).

Tabulka 24: Výskyt kyberšikany (v absolutní četnosti, ni = 354 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Výskyt kyberšikany	Ano	Ne	Celkem
Absolutní četnost	45	309	354
Relativní četnost v %	13	78	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 22: Výskyt kyberšikany

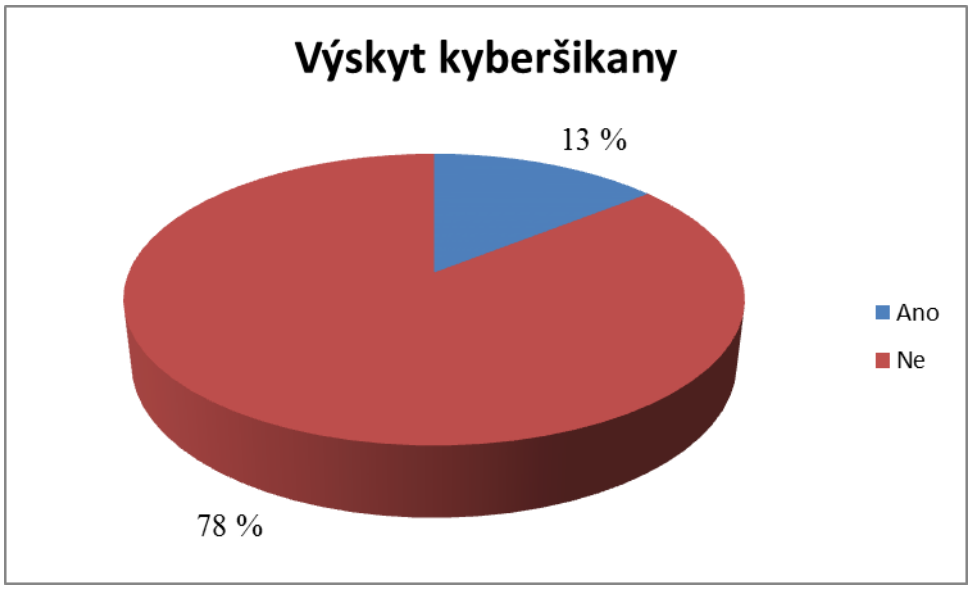

(Zdroj: vlastní)

Celkem 19 (42 %) respondentů z krajského města přiznalo, že se stalo obětí kyberšikany. Respondenti z měst a venkova shodně přiznali, že se stali obětí kyberšikany v 13 (29 %) případech (viz. Tabulka 25, Graf 23).

Tabulka 25: Výskyt dle lokality (v absolutní četnosti, ni = 45 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Lokalita	Venkov	Město	Krajské město	Celkem
Absolutní četnost	13	13	19	45
Relativní četnost v %	29	29	42	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 23: Výskyt dle lokality

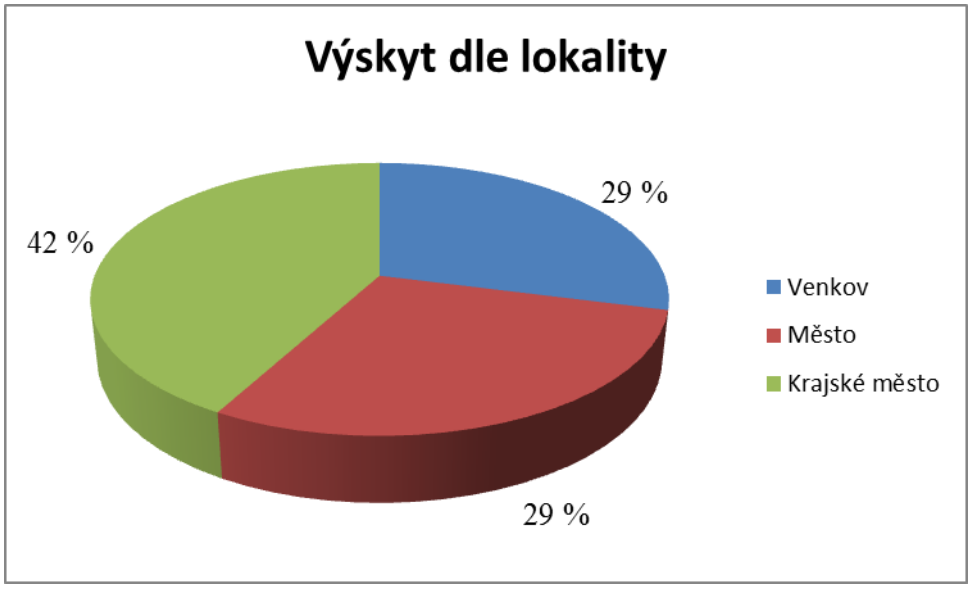

(Zdroj: vlastní)

Ze 45 respondentů, kteří přiznali, že se stali obětí kyberšikany, bylo 27 (60 %) dívek a 18 (40 %) chlapců (viz. Tabulka 26, Graf 24).

Tabulka 26: Výskyt kyberšikany dle pohlaví (v absolutní četnosti, ni = 45 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Výskyt dle pohlaví	Dívky	Chlapci	Celkem
Absolutní četnost	27	18	45
Relativní četnost v %	60	40	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 24: Výskyt kyberšikany dle pohlaví

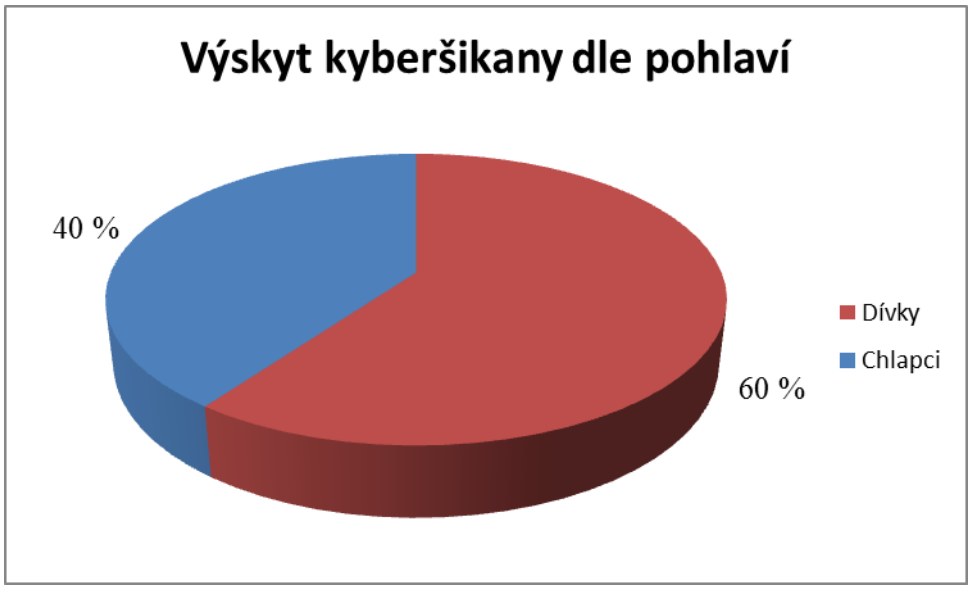

(Zdroj: vlastní)

Co se týká dívek, nejčastěji se staly obětí kyberšikany dívky ve městě, 11 (24,5 %) dívek, dále v krajském městě 10 (22 %) dívek a na venkově 6 (13 %) dívek. Co se týká chlapců, tak nejčastěji se stali obětí kyberšikany chlapci v krajském městě, 9 (20 %) chlapců, poté na venkově 7 (16 %) chlapců a 2 (4,5 %) chlapci ve městě (viz. Tabulka 27, Graf 25).

Tabulka 27: Oběti kyberšikany dle lokality (v absolutní četnosti, ni = 45 a relativní četnosti, fi = 100 %)

	Venkov		Město		Krajské město		Celkem
Pohlaví	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	Chlapci	Dívky	
Absolutní četnost	7	6	2	11	9	10	45
Relativní četnost v %	16	13	4,5	24,5	20	22	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 25: Oběti kyberšikany dle lokality

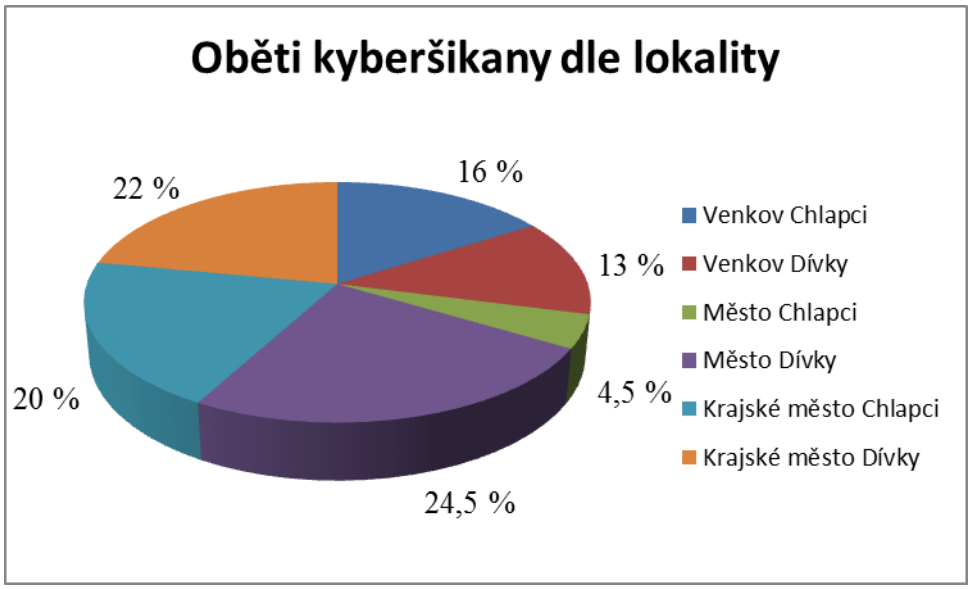

(Zdroj: vlastní)

Nejčastěji se obětí kyberšikany stali respondenti ve věku 13 let, celkem 16 (36%) respondentů (z toho 9 dívek a 7 chlapců), dále respondenti ve věku 12 let, celkem 12 (27 %) respondentů (z toho 10 dívek a 2 chlapci), respondenti ve věku 14 let, celkem 11 (24 %) respondentů (z toho 7 dívek a 4 chlapci), dále respondenti ve věku 11 let, celkem 5 (11 %) respondentů (z toho 1 dívka a 4 chlapci) a 1 (2 %) respondent (chlapec) ve věku 15 let (viz. Tabulka 28, Graf 26).

Tabulka 28: Věkové rozdělení obětí (v absolutní četnosti, ni = 45 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Pohlaví	Chlapci					Dívky				Celkem
Věk	11	12	13	14	15	11	12	13	14	
Absolutní četnost	4	2	7	4	1	1	10	9	7	45
Relativní četnost v %	9	4	16	9	2	2	22	20	16	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 26: Věkové rozdělení obětí

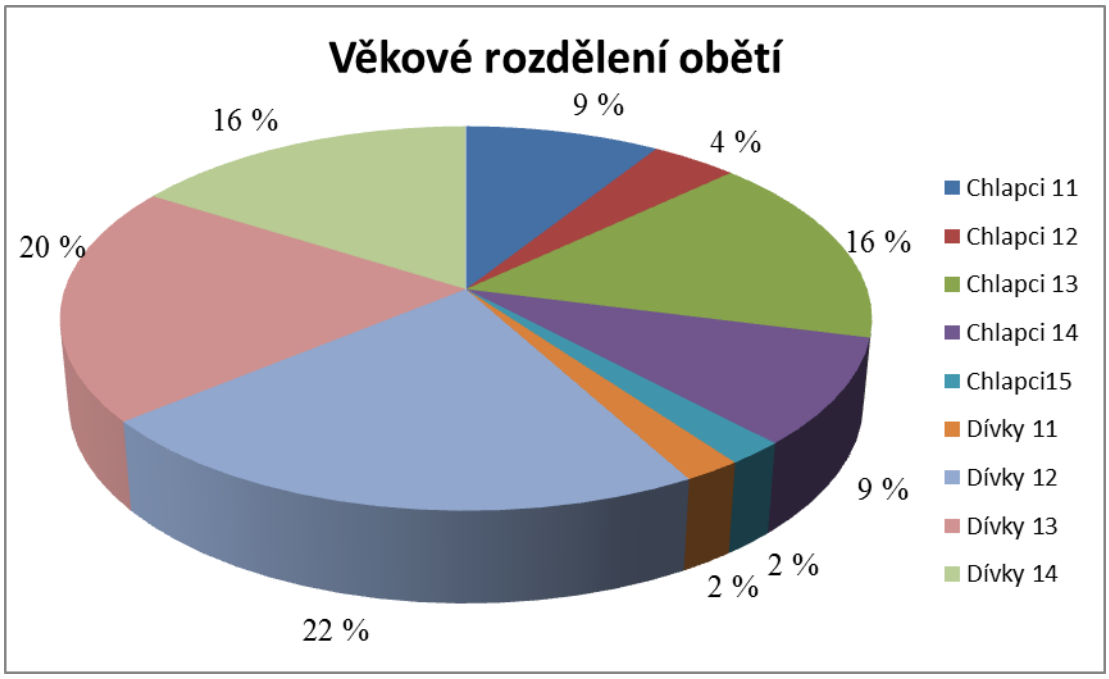

(Zdroj: vlastní)

Respondenti, kteří uvedli, že se stali obětí kyberšikany byli dále tázáni, na následující dvě otázky:

Jakého prostředku k tomu bylo použito.

☐ mobilní telefon

☐ sociální sítě

☐ email, chat

☐ jiné, uveď ……...

Celkem 30 (67 %) respondentů odpovědělo, že jako prostředek byla použita *sociální síť*, dalších 10 (22 %) respondentů odpovědělo *email, chat* a 5 (11 %) respondentů odpovědělo *mobilní telefon* (viz. Tabulka 29, Graf 27).

Tabulka 29: Prostředek kyberšikany (v absolutní četnosti, ni = 45 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Prostředek kyberšikany	Mobilní telefon	Sociální síť	Email, chat	Celkem
Absolutní četnost	5	30	10	45
Relativní četnost v %	11	67	22	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 27: Prostředek kyberšikany

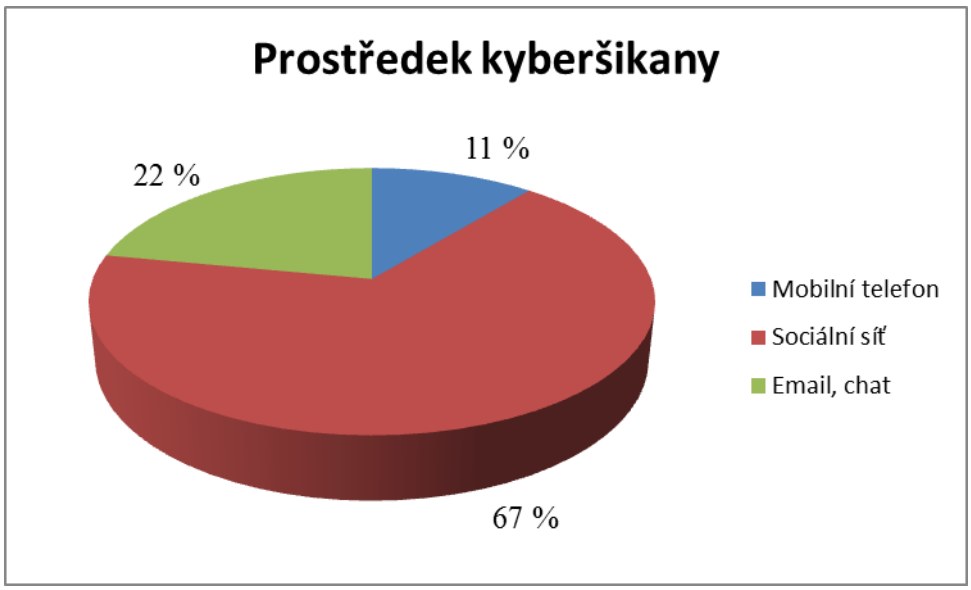

(Zdroj: vlastní)

Co myslíš, že bylo důvodem.

☐ závist

☐ ponížení

☐ zábava

☐ jiné, uveď ……...

Nejvíce respondentů, 16 (36 %), odpovědělo, že si myslí, že důvodem, proč se stali obětí kyberšikany, byla *zábava*, dalších 14 (31 %) odpovědělo *ponížení*, 12 (27 %) odpovědělo *závist* a 3 (6 %) respondenti uvedli *jiné*. Zde respondenti uvedli jako důvod – rozchod, nuda či nenávist (viz. Tabulka 30, Graf 28).

Tabulka 30: Důvod kyberšikany (v absolutní četnosti, ni = 45 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Důvod	Závist	Ponížení	Zábava	Jiné	Celkem
Absolutní četnost	12	14	16	3	45
Relativní četnost v %	27	31	36	6	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 28: Důvod kyberšikany

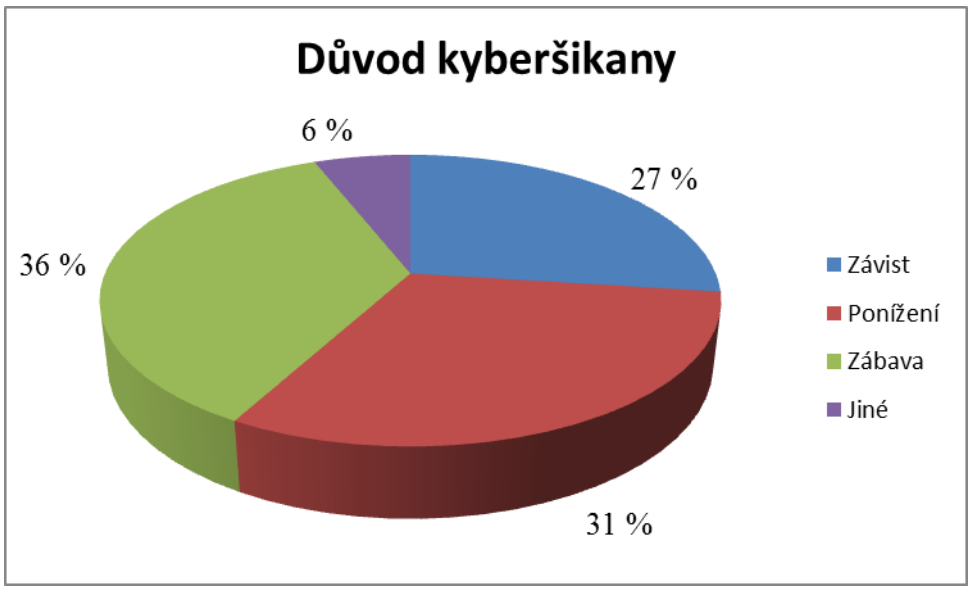

(Zdroj: vlastní)

Vyhodnocení otázky č. 10

Zveřejnil(-a) jsi na sociálních sítí intimní informace jiné osoby, které měly zůstat tajemstvím?

☐ ano ☐ ne

Na tuto otázku odpovědělo 8 (2 %) respondentů kladně. Zbylých 346 (98 %) respondentů odpovědělo záporně (viz. Tabulka 31, Graf 29)

.

Tabulka 31: Zveřejnění intimních informací (v absolutní četnosti, ni = 354 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Zveřejnění intimních informací	Ano	Ne	Celkem
Absolutní četnost	8	346	354
Relativní četnost v %	2	98	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 29: Zveřejnění intimních informací

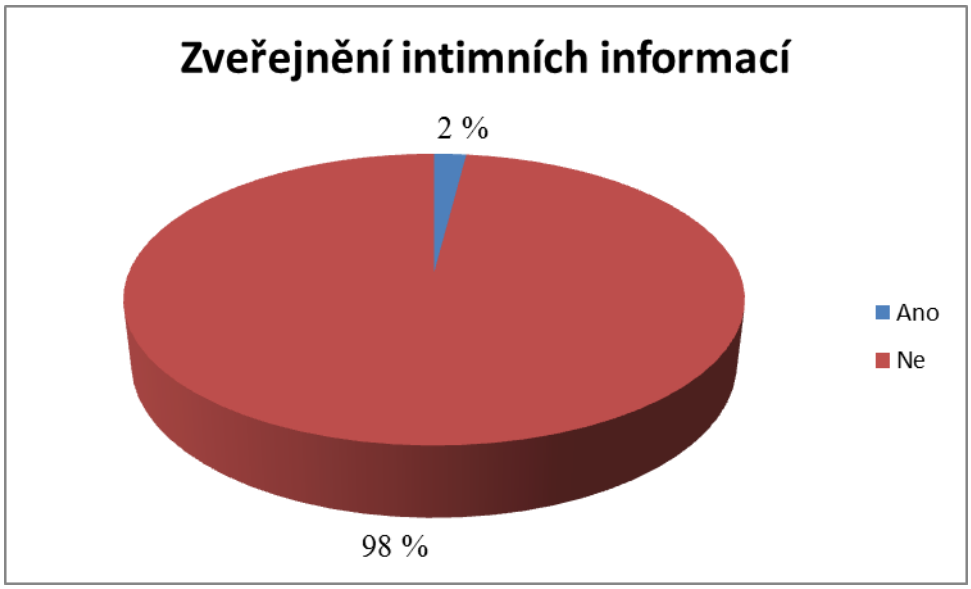

(Zdroj: vlastní)

Vyhodnocení otázky č. 11

Umístil(-a) jsi na sociální sítě videa (i skrytě natočená), která zesměšňovala jinou osobu?

☐ ano ☐ ne

Na otázku, zda respondenti umístili na sociální sítě videa, která zesměšňovala jinou osobu, odpovědělo kladně 12 (3 %) respondentů. Zbylých 342 (97 %) odpovědělo záporně (viz. Tabulka 32, Graf 30).

Tabulka 32: Umístění videa na sociální sítě (v absolutní četnosti, ni = 354 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Umístění videa	Ano	Ne	Celkem
Absolutní četnost	12	342	354
Relativní četnost v %	3	97	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 30: Umístění videa na sociální sítě

(Zdroj: vlastní)

Vyhodnocení otázky č. 12

Obtěžoval(-a) jsi jinou osobu tím, že jsi jí opakovaně zasílal(-a) útočné zprávy či ji prozváněl(-a)?

☐ ano ☐ ne

Na tuto otázku odpovědělo 8 (2 %) respondentů kladně. Zbylých 346 (98 %) respondentů odpovědělo záporně (viz. Tabulka 33, Graf 31).

Tabulka 33: Obtěžování opakovanými zprávami (v absolutní četnosti, ni = 354 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Obtěžování zprávami	Ano	Ne	Celkem
Absolutní četnost	8	346	354
Relativní četnost v %	2	98	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 31: Obtěžování opakovanými zprávami

(Zdroj: vlastní)

Vyhodnocení otázky č. 13

Znáš někoho, kdo se stal obětí kyberšikany?

☐ ano ☐ ne

Na tuto otázku odpovědělo kladně celkem 110 (31 %) respondentů z 354. Záporně odpovědělo zbývajících 244 (69 %) respondentů (viz. Tabulka 34, Graf 32).

Tabulka 34: Povědomí o oběti (v absolutní četnosti, ni = 354 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Povědomí o oběti	Ano	Ne	Celkem
Absolutní četnost	110	244	354
Relativní četnost v %	31	69	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 32: Povědomí o oběti

(Zdroj: vlastní)

Z respondentů, kteří odpověděli kladně, bylo 36 (33 %) respondentů z venkova, 40 (36 %) z města a 34 (31 %) z krajského města (viz. Tabulka 35, Graf 33).

Tabulka 35: Povědomí o oběti dle lokality (v absolutní četnosti, ni = 110 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Povědomí o oběti	Venkov	Město	Krajské město	Celkem
Absolutní četnost	36	40	34	110
Relativní četnost v %	33	36	31	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 33: Povědomí o oběti dle lokalit

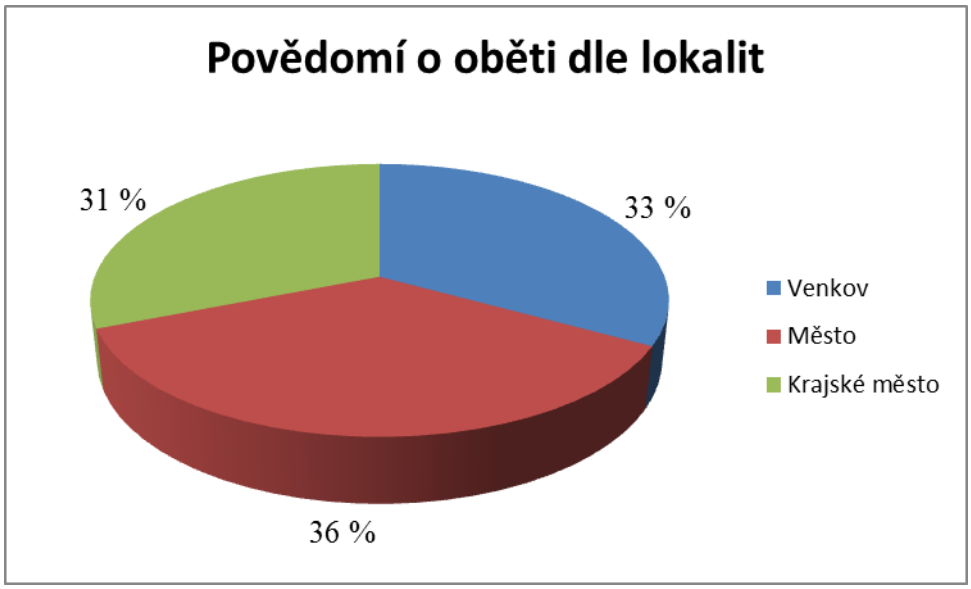

(Zdroj: vlastní)

V případě, že respondenti odpověděli kladně, byli tázáni na následující otázku:

Kdo to byl?

☐ kamarád

☐ rodinný příslušník

☐ žák této školy

☐ žák jiné školy

☐ jiné, uveď ……...

Celkem 65 (59 %) respondentů odpovědělo, že obětí se stal *kamarád*, dalších 27 (25 %) žáků odpovědělo, že obětí byl *žák této školy*, 10 (9 %) respondentů odpovědělo *žák jiné školy*, 7 (6 %) respondentů odpovídalo *rodinný příslušník*, 1 (1%) respondent odpověděl možnost *jiné* s tím, že obětí stal on sám (viz. Tabulka 36, Graf 34).

Tabulka 36: Identifikace oběti (v absolutní četnosti, ni = 110 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Identifikace oběti	Kamarád	Rodinný příslušník	Žák této školy	Žák jiné školy	Jiné	Celkem
Absolutní četnost	65	7	27	10	1	110
Relativní četnost v %	59	6	25	9	1	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 34: Identifikace oběti

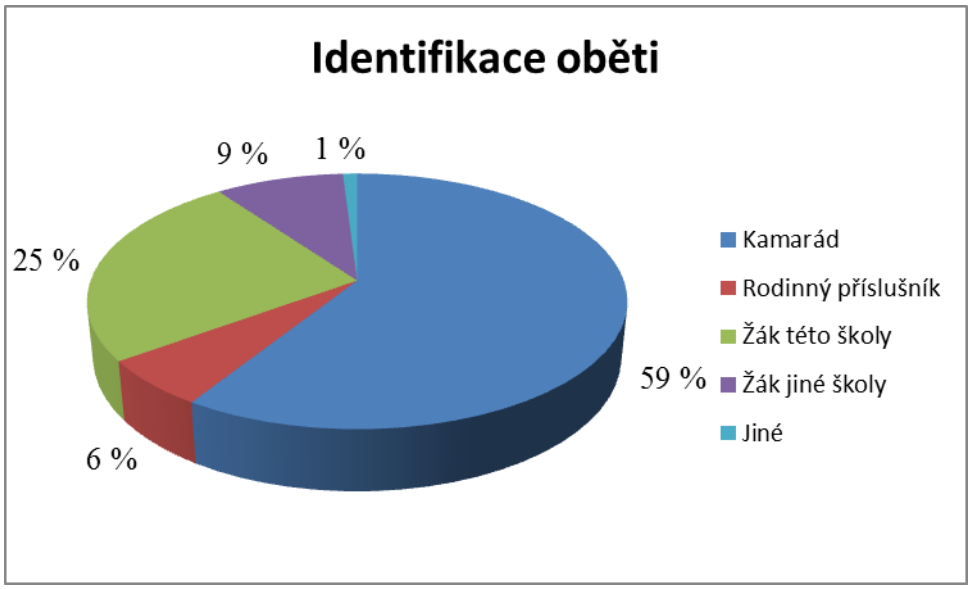

(Zdroj: vlastní)

Vyhodnocení otázky č. 14

Znáš někoho, kdo šikanoval prostřednictvím Internetu nebo mobilu?

☐ ano ☐ ne

U této otázky odpovědělo kladně celkem 84 (24 %) respondentů z 354. Zbývajících 270 respondentů odpovědělo záporně (viz. Tabulka 37, Graf 35).

Tabulka 37: Povědomí o agresorovi (v absolutní četnosti, ni = 84 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Povědomí o agresorovi	Ano	Ne	Celkem
Absolutní četnost	84	270	84
Relativní četnost v %	24	76	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 35: Povědomí o agresorovi

(Zdroj: vlastní)

Z respondentů, kteří odpověděli kladně, bylo 23 (27 %) respondentů z venkova, 37 (44 %) z města a 24 (29 %) z krajského města (viz. Tabulka 38, Graf 36).

Tabulka 38: Povědomí o agresorovi dle lokalit (v absolutní četnosti, ni = 84 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Povědomí o agresorovi	Venkov	Město	Krajské město	Celkem
Absolutní četnost	23	37	24	84
Relativní četnost v %	27	44	29	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 36: Povědomí o agresorovi dle lokalit

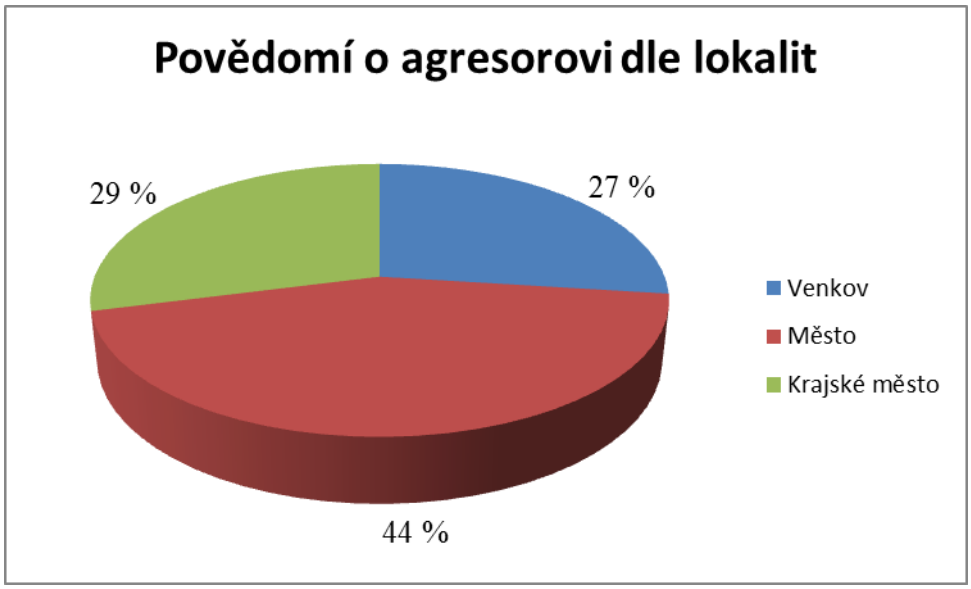

(Zdroj: vlastní)

V případě, že respondenti odpověděli kladně, byli tázáni na následující otázku:

Kdo to byl?

☐ kamarád

☐ rodinný příslušník

☐ žák této školy

☐ žák jiné školy

☐ jiné, uveď ……...

Celkem 43 (51 %) respondentů odpovědělo, že agresor byl *žák této školy*, dalších 21 (25 %) respondentů odpovědělo, že to byl *kamarád*, 18 (22 %) respondentů odpovědělo, že se jednalo o *žáka jiné školy* a 2 (2 %) respondenti odpověděli *rodinného příslušníka* (viz. Tabulka 39, Graf 37).

Tabulka 39: Identifikace agresora (v absolutní četnosti, ni = 84 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Identifikace agresora	Kamarád	Rodinný příslušník	Žák této školy	Žák jiné školy	Celkem
Absolutní četnost	21	2	43	18	84
Relativní četnost v %	25	2	51	22	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 37: Identifikace agresora

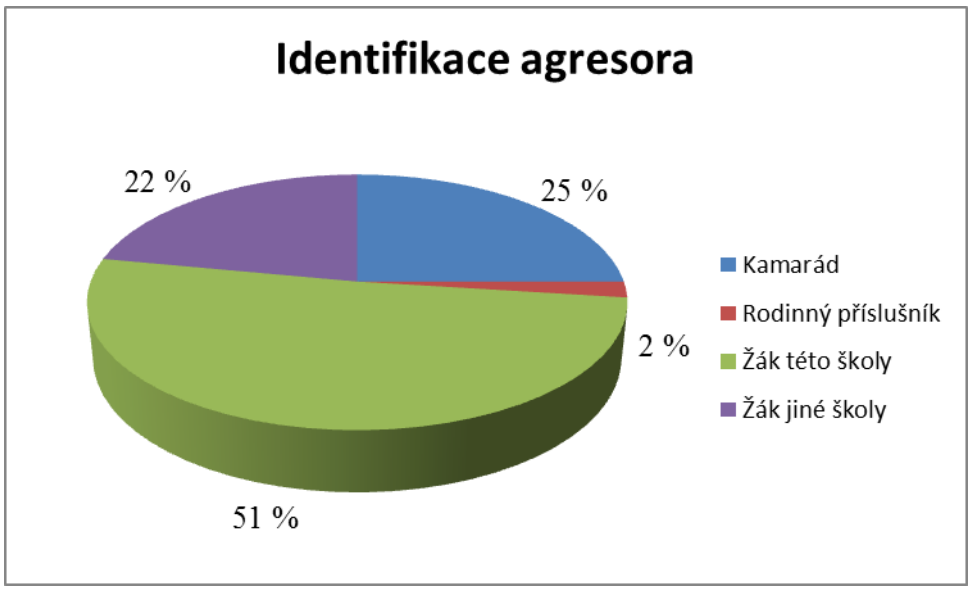

(Zdroj: vlastní)

Vyhodnocení otázky č. 15

Kolik času denně trávíš na Internetu?

☐ půl hodiny

☐ hodinu až dvě

☐ více jak tři hodiny

Celkem 143 (40 %) respondentů odpovědělo, že denně na Internetu tráví *hodinu až dvě*, dalších 123 (35 %) respondentů *půl hodiny* a 88 (25 %) respondentů uvedlo, že na Internetu tráví *více jak tři hodiny* (viz. Tabulka 40, Graf 38).

Tabulka 40: Čas trávený na Internetu (v absolutní četnosti, ni = 354 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Čas na internetu	Půl hodiny	Hodinu až dvě	Více jak tři hodiny	Celkem
Absolutní četnost	123	143	88	354
Relativní četnost v %	35	40	25	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 38: Čas trávený na Internetu

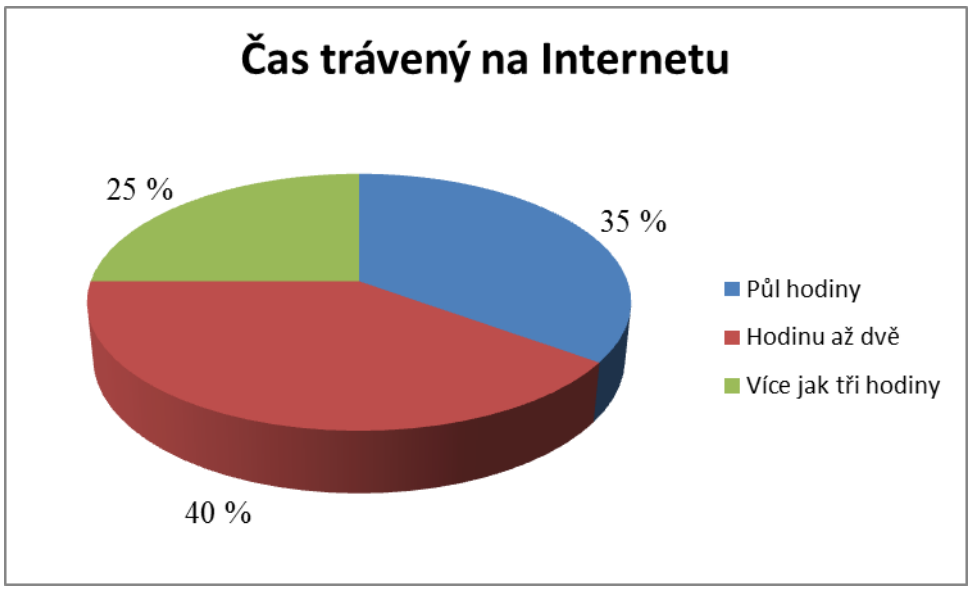

(Zdroj: vlastní)

Vyhodnocení otázky č. 16

Byl(-a) jsi seznámen(-a) s pravidly bezpečného používání Internetu? (vyber jednu možnost)

☐ rodiči

☐ ve škole

☐ kamarády

☐ nezajímá mě to

☐ jinde, uveď ……...

Jako nejčastější uváděnou odpovědí byla *škola*, tuto možnost odpovělo celkem 178 (50 %) respondentů. Dalších 122 (34,5 %) respondentů odpovědělo, že byli seznámeni s pravidly bezpečného Internetu *rodiči*, 30 (8,5 %) respondentů odpovědělo, že je tato problematika *nezajímá*,

9 (3 %) respondentů odpovědělo, že s pravidly byli seznámeni *kamarádem* a 15 (4 %) respondentů odpovědělo *jinde*. Zde respondenti uváděli informační letáky od antiviru, odborný seminář, sourozence, časopis či televizi (viz. Tabulka 41, Graf 39).

Tabulka 41: Informace o bezpečném Internetu (v absolutní četnosti, ni = 354 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Informace o Internetu	Rodič	Škola	Kamarád	Nezajímá mě to	Jinde	Celkem
Absolutní četnost	122	178	9	30	15	354
Relativní četnost v %	34,5	50	3	8,5	4	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 39: Informace o bezpečnosti Internetu

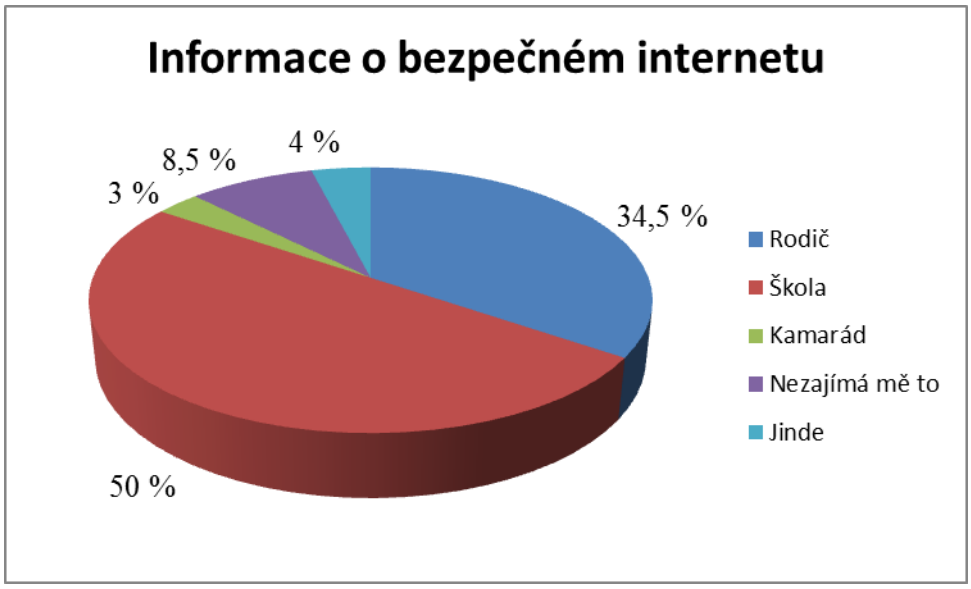

(Zdroj: vlastní)

Co se týká jednotlivých lokalit, odpovídali respondenti následovně:

Ze 114 respondentů z venkova nejvíce odpovědělo *škola* 64 (56 %) respondentů, následovala odpověď *rodič*, kterou odpovědělo 31 (27 %) respondentů, 6 (5 %) respondentů odpovědělo, že je to *nezajímá, kamaráda* odpověděli 4 (4 %) respondenti a 9 (8 %) respondentů zvolilo *jinde* (viz. Tabulka 42, Graf 40).

Tabulka 42: Venkov - Informace o bezpečném Internetu (v absolutní četnosti, ni = 114 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Informace o Internetu - venkov	Rodič	Škola	Kamarád	Nezajímá mě to	Jinde	Celkem
Absolutní četnost	31	64	4	6	9	114
Relativní četnost v %	27	56	4	5	8	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 40: Venkov - Informace o bezpečném Internetu

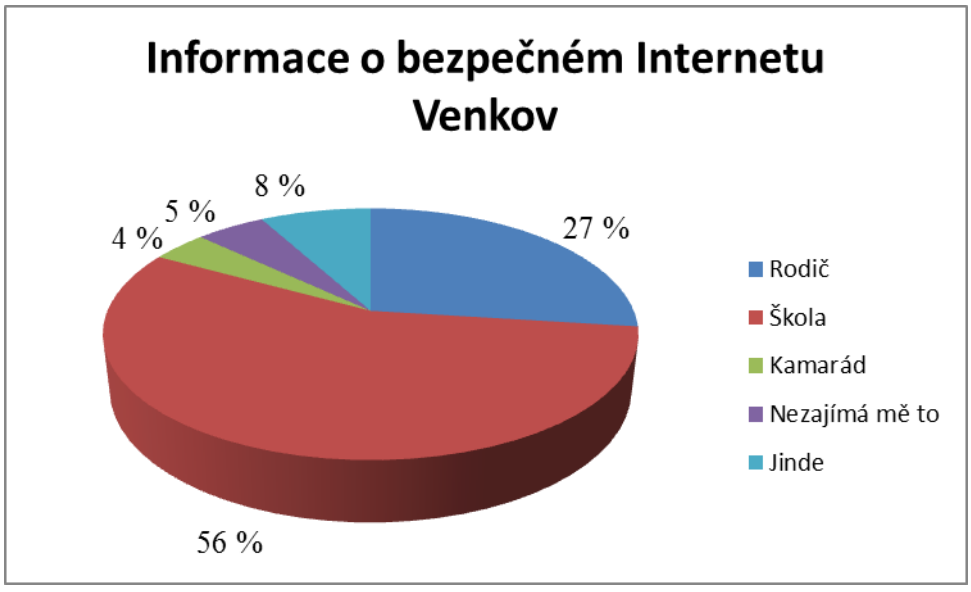

(Zdroj: vlastní)

Ze 121 respondentů z města nejvíce odpovědělo *škola* 59 (49 %) respondentů, následovala odpověď *rodič*, kterou odpovědělo 45 (37 %) respondentů, 8 (7 %) respondentů odpovědělo, že je to *nezajímá, kamaráda* odpověděli 4 (3 %) respondenti a 5 (4 %) respondentů zvolilo *jiné* (viz. Tabulka 43, Graf 41).

Tabulka 43: Město - Informace o bezpečném Internetu (v absolutní četnosti, ni = 121 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Informace o Internetu - město	Rodič	Škola	Kamarád	Nezajímá mě to	Jinde	Celkem
Absolutní četnost	45	59	4	8	5	121
Relativní četnost v %	37	49	3	7	4	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 41: Město - Informace o bezpečném Internetu

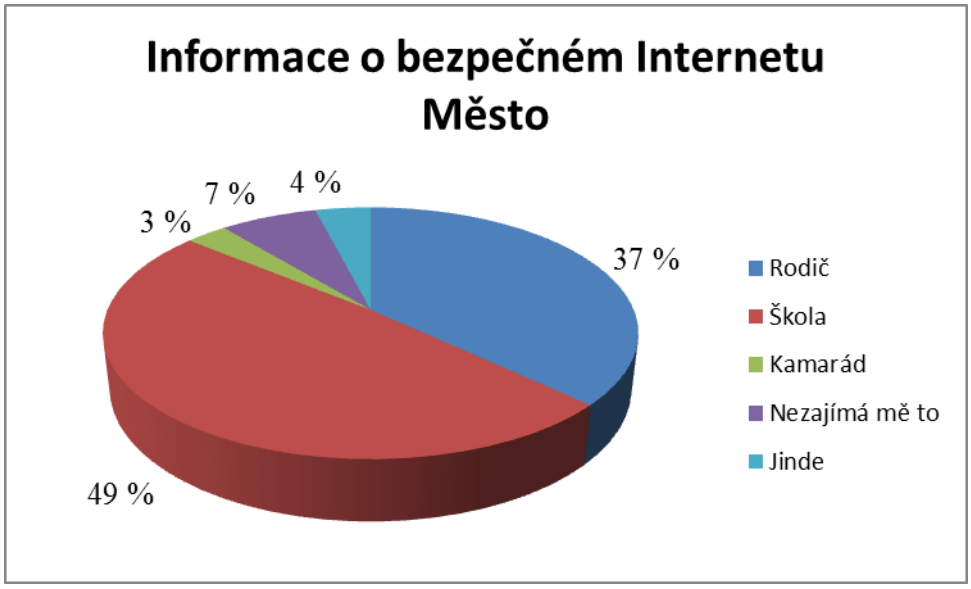

(Zdroj: vlastní)

Ze 119 respondentů z krajského města nejvíce odpovědělo *škola*, 55 (46 %) respondentů, následovala odpověď *rodič,* kterou odpovědělo 46 (39 %) respondentů, 16 (13 %) respondentů odpovědělo, že je to *nezajímá, kamaráda* odpověděl 1 (1 %) respondent a 1 (1%) respondent zvolil *jinde* (viz. Tabulka 44, Graf 42).

Tabulka 44: Krajské město - Informace o bezpečném Internetu (v absolutní četnosti, ni = 119 a relativní četnosti, fi = 100 %)

Informace o Internetu – krajské město	Rodič	Škola	Kamarád	Nezajímá mě to	Jinde	Celkem
Absolutní četnost	46	55	1	16	1	119
Relativní četnost v %	39	46	1	13	1	100

(Zdroj: vlastní)

Graf 42: Krajské město - Informace o bezpečném Internetu

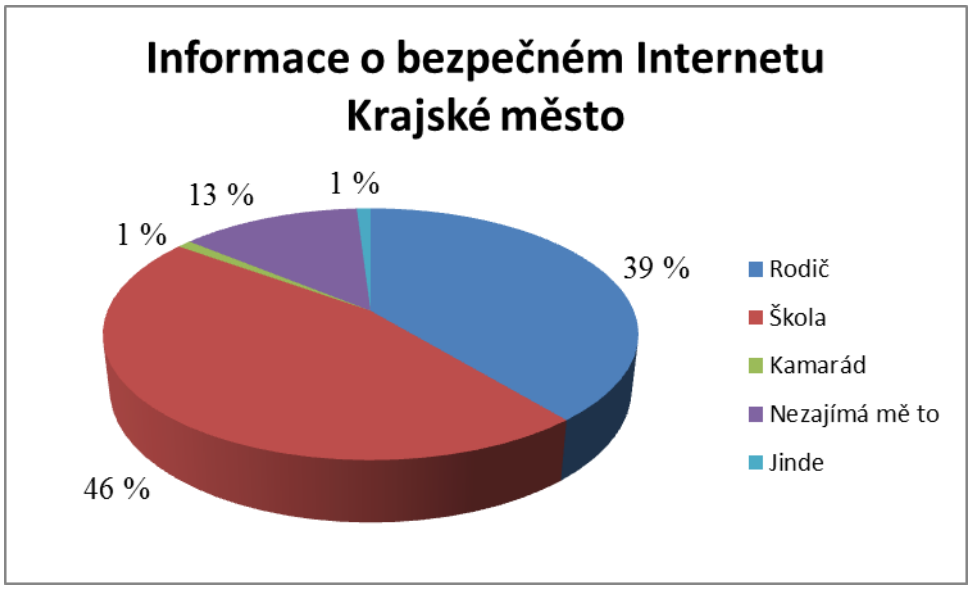

(Zdroj: vlastní)

V celkovém součtu, 50 % respondentů odpovědělo, že byli s pravidly bezpečného Internetu seznámeni ve škole. Následovali rodiče s 34,5 %. Jak je patrné z dílčích údajů, tak byli ve škole nejčastěji (56 %) seznámeni s bezpečným Internetem respondenti z venkova. Co se týká rodičů, tak ti nejčastěji seznámili s bezpečným Internetem respondenty (39 %) v krajském městě. V krajském městě 13 % respondentů uvedlo, že je tato problematika nezajímá.

7.6 Závěr výzkumu

Výzkumu se zúčastnilo celkem 354 respondentů, kteří odpovídali na 16 otázek. Tyto otázky jsou podrobně rozpracovány výše. Na základě tohoto lze přistoupit k vyhodnocení výzkumných otázek, které byly stanoveny před distribucí dotazníků do škol.

Výzkumná otázka č. 1

Do jaké míry se liší zkušenosti respondentů ve vztahu k umístění základní školy v následujících otázkách:

a) jak četný je podle jejich zkušeností výskyt kyberšikany v jejich okolí

b) jak se liší četnost situací, kdy respondenti připustí, že se stali obětí kyberšikany

Na základě takto stanovených otázek jsme formulovali následující výzkumné předpoklady.

Výzkumný předpoklad č. 1

Lze předpokládat, že respondenti navštěvující základní školu v krajském městě, častěji zaznamenají ve svém okolí výskyt kyberšikany, než respondenti z menšího města a venkova.

Výzkumný předpoklad č. 2

Lze předpokládat, že respondenti navštěvující základní školu v krajském městě, častěji uvedou, že se stali obětí kyberšikany, než respondenti z menšího města a venkova.

Na první část této výzkumné otázky můžeme odpověď najít v otázkách č. 13 a 14. Tyto otázky zjišťovali, zda respondenti ve svém okolí zaznamenali oběť či agresora kyberšikany. Jak je možné vidět dle Tabulky 35 a Grafu 33, nejčastěji zaznamenali výskyt oběti kyberšikany respondenti z města, a to celkem v 36 %. Dle Tabulky 38 a Grafu 36 lze říci, že respondenti z města měli i největší povědomí o agresorovi kyberšikany a to celkem v 44 %.

Na druhou část této výzkumné otázky můžeme odpověď najít v otázce č. 9. Tato otázka zjišťovala, zda se sami respondenti stali oběťmi kyberšikany. Dle Tabulky 25 a Grafu 23 je patrné, že respondenti ze základních škol v krajském městě, se stali častěji oběťmi kyberšikany a to v 42 %.

Můžeme tedy říci, že nejčetnější výskyt kyberšikany v okolí, zaznamenali respondenti z města. Ti nejčastěji ve svém okolí zaznamenali výskyt obětí i agresorů kyberšikany. Dále můžeme říci, že nejčastěji se stali sami obětí kyberšikany respondenti z krajského města.

Na základě vyhodnocení údajů, lze konstatovat, že výzkumný předpoklad **č. 1 nebyl potvrzen**. Výzkumný předpoklad **č. 2 potvrzen byl**.

Další otázkou k pochopení problematiky kyberšikany byla otázka genderová.

Výzkumná otázka č. 2

Stávají se obětí kyberšikany častěji dívky než chlapci?

Na základě takto stanovené otázky jsme formulovali následující výzkumný předpoklad.

Výzkumný předpoklad č. 3

Lze předpokládat, že dívky uvedou častěji než chlapci, že se staly obětí kyberšikany.

Na tuto otázku lze najít odpověď v otázce č. 9. Jak je patrné z Tabulky 26 a Grafu 24, častěji se oběťmi kyberšikany staly dívky a to celkem v 60 %.

Můžeme tedy říci, že se mezi respondenty, oběťmi kyberšikany staly častěji dívky.

Na základě vyhodnocení údajů, lze konstatovat, že výzkumný předpoklad **č. 3 byl potvrzen**.

Další výzkumná otázka byla spojena s prostředky, které se nabízí ke zneužití při kyberšikaně.

Výzkumná otázka č. 3

Jaký respondenti nejčastěji uvedou prostředek zneužívaný při kyberšikaně?

Na základě takto stanovené otázky jsme formulovali následující výzkumný předpoklad.

Výzkumný předpoklad č. 4

Lze předpokládat, že respondenti jako nejčastěji zneužívaný prostředek při kyberšikaně uvedou sociální sítě.

Na tuto otázku lze najít odpověď v otázce č. 6. Jak je možné vidět v Tabulce 21 a Grafu 19, je dle respondentů, nejčastěji zneužívaným prostředkem ke kyberšikaně, sociální síť a to s 72 %.

Můžeme tedy říci, že respondenti jako nejčastěji zneužívaný prostředek při kyberšikaně, považují sociální síť.

Na základě vyhodnocení údajů, lze konstatovat, že výzkumný předpoklad **č. 4 byl potvrzen**.

Další výzkumná otázka byla spojena s možností řešení kyberšikany v kontextu, kdo může respondentům poskytnout pomoc a ochranu.

Výzkumná otázka č. 4

Hledají respondenti v případě kyberšikany pomoc mezi dospělými či vrstevníky?

Na základě takto stanovené otázky jsme formulovali následující výzkumný předpoklad.

Výzkumný předpoklad č. 5

Lze předpokládat, že většina respondentů se v případě ohrožení kyberšikanou obrátí o pomoc na dospělé osoby.

Na tuto otázku lze najít odpověď ve vyhodnocení otázky č. 8. Jak je možné vidět v Tabulce 23 a Grafu 21, v 59 % by se respondenti, jako na první osobu, obrátili na rodiče a ve 3 % na učitele.

Můžeme tedy říci, že respondenti by se v případě ohrožení kyberšikanou obrátili o pomoc na dospělé osoby.

Na základě vyhodnocení údajů, lze konstatovat, že výzkumný předpoklad **č. 5 byl potvrzen**.

Závěr

S rychlým rozvojem informačních a telekomunikačních technologií rychle přibývá i negativních dopadů a to i formou častějšího výskytu kyberšikany. Kyberšikana spolu s tradiční šikanou jsou nežádoucím jevem. Oba tyto druhy šikany mají neblahý vliv na dětskou psychiku a mnohdy si tuto zátěž děti nesou až do dospělosti.

V teoretické části této práce jsem se zaměřila na základní pojmy tak, aby se čtenář seznámil se základními prvky kyberšikany a věděl, v čem spočívají odlišnosti od jiných virtuálních forem obtěžování. Vzhledem k provázanosti tradiční šikany a kyberšikany jsem jednu kapitolu věnovala i porovnání těchto dvou druhů šikan. V rámci této kapitoly jsem se čtenářovi snažila přiblížit osobnosti jak agresora, tak i oběti či různé pohledy na tradiční šikanu. V dalších kapitolách této bakalářské práce jsem se také čtenáře snažila seznámit s různými prostředky zneužívanými při kyberšikaně, formami tohoto druhu psychického násilí, osobnostmi agresorů, obětí a také rolí publika. Závěr teoretické části jsem věnovala legislativě a prevenci kyberšikany z různých pohledů. Také jsem se snažila čtenářovi přiblížit programy a cíle Internetových stránek bojujících s touto formou šikany. V současné době se na českém trhu začínají častěji objevovat odborné publikace s touto tématikou. Z toho je patné, že se toto téma stává velmi aktuální. Avšak vzhledem k rychlému rozvoji informačních a telekomunikačních technologií lze předpokládat, že tyto odborné publikace budou velmi rychle ztrácet na aktuálnosti. Mnoho informací o tomto tématu lze najít na Internetu, kde se této problematice věnují i odborné, specializované stránky. Ovšem tyto stránky mají různé kvality. Zde mohou zájemci najít spoustu důležitých, aktuálních informací a případné oběti dokonce i žádat o pomoc. Co se týká výzkumu, ráda bych zmínila rozsáhlý *Výzkum rizikového chování českých dětí v prostředí Internetu 2014*, kterého se zúčastnilo bezmála 30 000 dětí. Tento výzkum byl realizován Univerzitou Palackého v Olomouci ve spolupráci se společností Seznam.cz jež provozuje projekt Seznam se bezpečně!, z jehož údajů jsem při realizaci této bakalářské práce čerpala.

V praktické části jsem se zaměřila na to, zda mají respondenti povědomí o rizicích Internetu či jaké jsou jejich zkušenosti s kyberšikanou. Výzkumem jsem zjistila, že respondenti mají o tomto druhu šikany vysokou míru povědomí, kdy 94 % (332) respondentů odpovědělo, že o kyberšikaně již slyšelo. U vyhodnocení škálových otázek mě překvapila značná nevyhraněnost názoru a to zejména u respondentů z venkova. Naopak zajímavým zjištěním, byla míra nesouhlasu respondentů u otázky s umístěním fotografie bez souhlasu vyfoceného, z čehož lze předpokládat, že jsou si respondenti vědomi rizika s tímto spojenými. Respondenti jako nejčastější podobu chování při kyberšikaně odpovídali *ztrapňování šířením audia/videa*, což lze dát do souvislosti, dle respondentů, s nejčastěji zneužívaným prostředkem a to sociálními sítěmi.

Po vyhodnocení otázek, týkajících se obětí kyberšikany, bylo zajímavým zjištěním četnost výskytu obětí kyberšikany mezi chlapci. Očekávala jsem, že chlapci nebudou ochotni případnou ataku přiznat v takové míře. Překvapil mě výsledek vyhodnocení otázky týkající se kyberšikany (povědomí o obětech a agresorech) v okolí respondentů, kdy jsem předpokládala, že největší povědomí budou mít respondenti z krajského města. Toto se však nepotvrdilo, jelikož největší četnost zaznamenali žáci z měst. Nabízí se odpověď, že tento výsledek může být ovlivněn skutečností, že se obě školy nacházejí v jednom městě a tudíž je zde, vzhledem k velikosti a počtu obyvatel, větší pravděpodobnost, že se respondenti mezi sebou budou znát. U respondentů z krajského města jsem, na základě vyhodnocením výzkumu, zjistila nejvyšší míru četnosti výskytu obětí kyberšikany mezi samotnými respondenty. Došlo tak k potvrzení výzkumného předpokladu.

Co se týká otázky, na koho by se respondenti obrátili o pomoc, v případě, že by se stali obětí kyberšikany, mě vyhodnocení dané otázky nepřekvapilo. Očekávala jsem, že se respondenti o pomoc obrátí na dospělou osobu. Škola z hlediska respondentů plní důležitou funkci a to vzhledem k seznámení s pravidly bezpečného Internetu. Ve škole bylo s těmito pravidly seznámeno 50 % (178) respondentů. Na základě vyhodnocení této otázky pro mě však bylo zajímavým zjištěním, že necelých 10 % (30) respondentů tato problematika nezajímá.

Cílem práce bylo shromáždění informací o povědomí respondentů o rizicích Internetu a o výskytu kyberšikany na základních školách v různých lokalitách. Dle mého názoru byl tento cíl naplněn. Vzhledem k tomu, že se děti setkávají s Internetem v čím dál tím mladším věku, je nutné se snažit o osvětu a předcházení tomuto nežádoucímu jevu a jeho negativních důsledkům. Jako důležitý prvek v prevenci kyberšikany, spatřuji zejména v dostatečné informovanosti mladých uživatelů s následky svého chování na Internetu. Dle mého názoru je však potřebné dostatečně informovat a vzdělávat i rodiče těchto uživatelů, protože mnohdy se v prostředí Internetu neorientují v dostatečné míře tak, aby mohli svému dítěti poskytnout odpovídající informace. Nezanedbatelným prvkem v prevenci kyberšikany také shledávám ve snaze vychovávat děti tak, aby měly dostatek sebedůvěry a sebevědomí. Toho lze dosáhnout, dle mého názoru, jak za přispění rodiny, tak i za pomoci zlepšování vztahů mezi žáky ve školních třídách.

Literatura

ČERNÁ, A. et al. *Kyberšikana: Průvodce novým fenoménem.* 1. vyd. Praha: Grada, 2013. ISBN 978-80-247-4577-0

ECKERTOVÁ, L. a DOČEKAL, D. *Bezpečnost dětí na Internetu: Rádce zodpovědného rodiče.* 1.vyd. Brno: Computer Press, 2013. ISBN 978-80-251-3804-5

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu*. 2. rozšířené vyd. Paido: Plzeň, 2010. ISBN 978-80-7315-185-0

KAVALÍR, A. et al. *Kyberšikana a její prevence.* 1.vyd. Plzeň: DRAGON PRESS, 2009. ISNB 978-80-86961-78-1

KOLÁŘ, M. *Nová cesta k léčbě šikany.* 1. vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-871-5

KREJČÍ, V. *Kyberšikana: Kybernetická šikana,* Olomouc, 2010. ISBN 978-80-254-7791-5

ROGERS, V. *Kyberšikana: pracovní materiály pro učitele a žáky i studenty.* 1.vyd. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-984-2

ŘÍČAN, P. *Agresivita a šikana mezi dětmi: Jak dát dětem ve škole pocit bezpečí.* 1. vyd. Praha: Portál, 1995. ISBN 80-7178-049-9

VAŠUTOVÁ, M. et al. *Proměny šikany ve světě nových médií.* 1.vyd. Ostrava: Repronis, 2010. ISBN 978-80-7368-858-5

Internetové zdroje

AISIS, O nás, *Minimalizacesikany.cz*, [online], © 2008, [cit. 2014-11-14]. Dostupné z:

http://www.minimalizacesikany.cz/o-nas

Centrum PRVoK PdF, Univerzita Palackého v Olomouci, *E-bezpeci.cz*, [online], Centrum prevence rizikové komunikace Pedagogické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci, © 2008 – 2015 [cit. 2014-11-14]. Dostupné z:

cms.e-bezpeci.cz/content/view/163/63/lang,czech

http://www.e-bezpeci.cz/index.php/o-projektu/oprojektu

http://www.e-bezpeci.cz/index.php/temata/kyberikana/479-ghyslain-raza-aka-star-wars-kid-se-stal-pravnikem

GNOSIS., *Ucitelskenoviny.cz*, [online], © 2010 - 2013, [cit. 2014-11-14]. Dostupné z:

http://www.ucitelskenoviny.cz/?archiv&clanek=5970&PHPSESSID=ca841f879e74ca78b8561b46b810e060

Impax, *Sikana.org*, [online], Společenství proti šikaně, © 2004 [cit. 2014-11-14]. Dostupné z:

http://www.sikana.org/

Masarykova univerzita, Fakulta sociálních věd, *Cyberpsychology.eu*, Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace, [online], © 2008, [cit. 2014-12-05]. Dostupné z:

http://www.cyberpsychology.eu/team/storage/2012-Machackova-Online_obtezovani_a_kybersikana.pdf

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. MŠMT: *Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy* [online]. MŠMT, © 2013 – 2015, [cit. 2014-12-05].

Dostupné z:

http://www.msmt.cz/file/8272_1_1/

http://www.msmt.cz/file/20282?highlightWords=kyber%C5%A1ikana

Národní centrum bezpečného Internetu, *SaferInternet.cz*, [online], © 2013, [cit. 2014-12-05]. Dostupné z:

http://www.saferInternet.cz/finish/4-metodiky/17-nezakonny-a-nevhodny-obsah-na-Internetu

http://www.saferInternet.cz/o-nas/10-o-nas.html

Seznam.cz, a.s., *Seznamsebezpecne.cz*, [online], © 1996-2015, [cit. 2014-12-05]. Dostupné z:

http://www.seznamsebezpecne.cz/ke-stazeni

http://www.seznamsebezpecne.cz/o-projektu

Anna Halman. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online], St. Petersburg (Florida): Wikimedia Foundation, poslední aktualizace 2. 4. 2014, [cit. 2014-11-14]. Dostupné z:

http://cs.wikipedia.org/wiki/Anna_Halman

Seznam tabulek

Tabulka 1: Rozdělení tradiční šikany a kyberšikany podle kritérií, které je vymezují

Tabulka 2: Pohlaví respondentů

Tabulka 3: Věková skladba respondentů

Tabulka 4: Lokalita základní školy

Tabulka 5: Zastoupení chlapců a dívek v jednotlivých lokalitách

Tabulka 6: Povědomí o pojmu kyberšikana

Tabulka 7: Povědomí o pojmu kyberšikana dle lokality

Tabulka 8: Na Internetu si mohu říkat, co chci. Mám na to právo

Tabulka 9: Venkov - Na internetu si mohu říkat, co chci. Mám na to právo

Tabulka 10: Město - Na Internetu si mohu říkat, co chci. Mám na to právo

Tabulka 11: Krajské město - Na Internetu si mohu říkat, co chci. Mám na to právo

Tabulka 12: Umístění fotografie bez souhlasu vyfoceného

Tabulka 13: Venkov - Umístění fotografie bez souhlasu

Tabulka 14: Město - Umístění fotografie bez souhlasu

Tabulka 15: Krajské město - Umístění fotografie bez souhlasu

Tabulka 16: Přeposlání vtipu o známém

Tabulka 17: Venkov - Přeposlání vtipu o známém

Tabulka 18: Město - Přeposlání vtipu o známém

Tabulka 19: Krajské město - Přeposlání vtipu o známém

Tabulka 20: Podoby chování patřící do kyberšikany

Tabulka 21: Nejčastěji používaný prostředek

Tabulka 22: Nejčastější projev kyberšikany

Tabulka 23: Pomoc v případě ohrožení - první osoba

Tabulka 24: Výskyt kyberšikany

Tabulka 25: Výskyt dle lokality

Tabulka 26: Výskyt kyberšikany dle pohlaví

Tabulka 27: Oběti kyberšikany dle lokality

Tabulka 28: Věkové rozdělení obětí

Tabulka 29: Prostředek kyberšikany

Tabulka 30: Důvod kyberšikany

Tabulka 31: Zveřejnění intimních informací

Tabulka 32: Umístění videa na sociální sítě

Tabulka 33: Obtěžování opakovanými zprávami

Tabulka 34: Povědomí o oběti

Tabulka 35: Povědomí o oběti dle lokality

Tabulka 36: Identifikace oběti

Tabulka 37: Povědomí o agresorovi

Tabulka 38: Povědomí o agresorovi dle lokalit

Tabulka 39: Identifikace agresora

Tabulka 40: Čas trávený na Internetu

Tabulka 41: Informace o bezpečném Internetu

Tabulka 42: Venkov - Informace o bezpečném Internetu

Tabulka 43: Město - Informace o bezpečném Internetu

Tabulka 44: Krajské město - Informace o bezpečném Internetu

Seznam grafů

Graf 1: Pohlaví respondentů

Graf 2: Lokalita základní školy

Graf 3: Zastoupení chlapců a dívek v jednotlivých lokalitách

Graf 4: Povědomí o pojmu kyberšikana

Graf 5: Povědomí o pojmu kyberšikana dle lokality

Graf 6: Na Internetu si mohou říkat, co chci. Mám na to právo

Graf 7: Venkov - Na Internetu si mohu říkat, co chci.

Graf 8: Město - Na Internetu si mohu říkat, co chci.

Graf 9: Krajské město - Na Internetu si mohu říkat, co chci.

Graf 10: Umístnění fotografie bez souhlasu vyfoceného

Graf 11: Venkov - Umístění fotografie bez souhlasu

Graf 12: Město - Umístění fotografie bez souhlasu

Graf 13: Krajské město - Umístění fotografie bez souhlasu

Graf 14: Přeposlání vtipu o známém

Graf 15: Venkov - Přeposlání vtipu o známém

Graf 16: Město - Přeposlání vtipu o známém

Graf 17: Krajské město - Přeposlání vtipu o známém

Graf 18: Podoby chování při kyberšikaně

Graf 19: Nejčastěji používaný prostředek

Graf 20: Nejčastější projev kyberšikany

Graf 21: Pomoc v případě ohrožení - první osoba

Graf 22: Výskyt kyberšikany

Graf 23: Výskyt dle lokality

Graf 24: Výskyt kyberšikany dle pohlaví

Graf 25: Oběti kyberšikany dle lokality

Graf 26: Věkové rozdělení obětí

Graf 27: Prostředek kyberšikany

Graf 28: Důvod kyberšikany

Graf 29: Zveřejnění intimních informací

Graf 30: Umístění videa na sociální sítě

Graf 31: Obtěžování opakovanými zprávami

Graf 32: Povědomí o oběti

Graf 33: Povědomí o oběti dle lokalit

Graf 34: Identifikace oběti

Graf 35: Povědomí o agresorovi

Graf 36: Povědomí o agresorovi dle lokalit

Graf 37: Identifikace agresora

Graf 38: Čas trávený na Internetu

Graf 39: Informace o bezpečnosti Internetu

Graf 40: Venkov - Informace o bezpečném Internetu

Graf 41: Město - Informace o bezpečném Internetu

Graf 42: Krajské město - Informace o bezpečném Internetu

Seznam příloh

Příloha 1: Dotazník

Dotazník

Dobrý den,

jsem studentkou oboru Sociální pedagogika na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Pracuji na bakalářské práci, jejímž tématem je *Kyberšikana u dětí základních škol*. Cílem tohoto dotazníku je zjistit, jaké povědomí mají žáci základních škol o kyberšikaně, zda o ní vědí, setkali se s ní či jaký je jejich názor na tento druh šikany.

Dotazník je zcela anonymní a jeho výsledky budou použity pouze za účelem zpracování bakalářské práce.

Děkuji za pečlivé a pravdivé vyplnění a čas, který jste mu věnovali.

Lucie Hodná

Kolik je ti let? _____

Jsi chlapec nebo dívka?

☐ chlapec ☐ dívka

Navštěvuješ základní školu:

☐ na venkově ☐ ve městě ☐ v krajském městě

1. Slyšel(-a) už jsi někdy o kyberšikaně?

☐ ano ☐ ne

Na níže uvedených osách vyznač, jak nahlížíš na následující chování na internetu.

Choval(-a) by ses tak také?

(☹☹ - velmi nesouhlasím, ☹ - nesouhlasím, 😐 - nemám vyhraněný názor, ☺ - souhlasím, ☺☺ - velmi souhlasím)

2. Na internetu si mohu říkat, co chci. Mám na to právo.

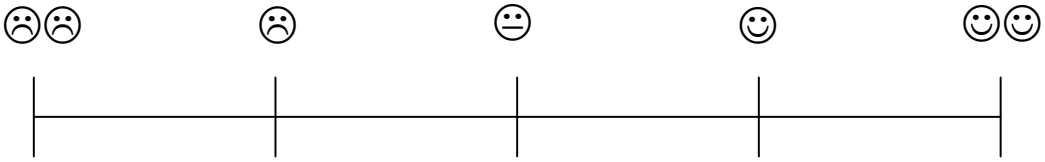

3. Když vyfotím vtipnou fotku, umístím ji na internet, aniž bych potřeboval(-a) souhlas vyfoceného.

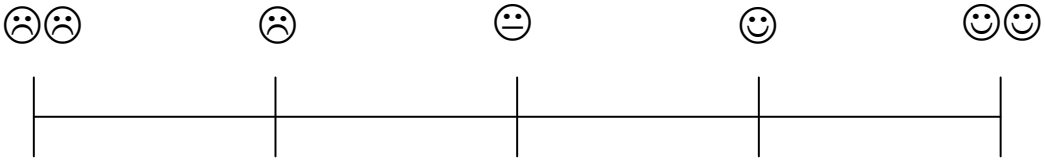

4. Přepošlu vtip, který mi byl zaslán, i když znám člověka, kterého se týká.

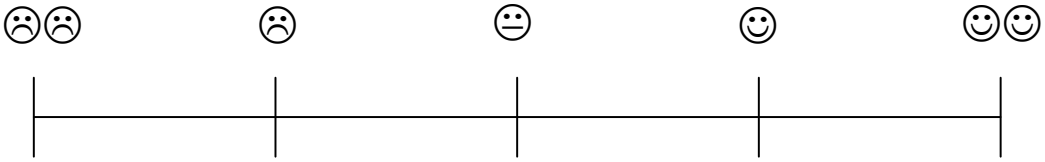

5. Zaškrtni (můžeš více možností), které podoby chování podle tebe patří do kyberšikany:

☐ ztrapňování šířením audia/videa

☐ fyzické napadení

☐ průnik na osobní účet

☐ obtěžování prozváněním

☐ jednorázový útok formou pomluvy

☐ jiné, uveď ……...

6. Vyber jeden prostředek, který považuješ za nejčastěji používaný při kyberšikaně:

☐ blog, webové stránky

☐ sociální sítě

☐ mobilní telefon

☐ email, chat

☐ uložiště pro sdílení fotografií a videí

☐ jiné, uveď ……...

7. Zaškrtni, co považuješ za nejčastější projev kyberšikany (vyber jednu možnost):

☐ obtěžování ve formě opakovaného, trvajícího zasílání útočných zpráv

☐ pomlouvání formou urážlivých, hanlivých či zesměšňujících informací zveřejněných na internetu

☐ podvod ve formě zveřejnění intimních informací, které měli zůstat tajemstvím

☐ zesměšňování či fyzické napadení se skrytým natáčením a následným umístěním videa na internet

☐ vyloučení z online her, blogů či okruhu přátel

☐ jiné, uveď ……...

8. Kdo by byla první osoba, na kterou by ses obrátil(-a) v případě, že by ses stal(-a) obětí kyberšikany (vyber jednu možnost):

☐ kamarád

☐ učitel

☐ rodič

☐ linka důvěry

☐ nikomu bych to neřekl

☐ někdo jiný, uveď kdo ……...

9. Stal(-a) jsi se obětí kyberšikany?

☐ ano ☐ ne

V případě, že odpověď byla kladná, odpověz na následující otázky:

Jakého prostředku k tomu bylo použito.

☐ mobilní telefon

☐ sociální sítě

☐ email, chat

☐ jiné, uveď ……...

Co myslíš, že bylo důvodem.

☐ závist

☐ ponížení

☐ zábava

☐ jiné, uveď ……...

10. Zveřejnil(-a) jsi na sociálních sítí intimní informace jiné osoby, které měly zůstat tajemstvím?

☐ ano ☐ ne

11. Umístil(-a) jsi na sociální sítě videa (i skrytě natočená), která zesměšňovala jinou osobu?

☐ ano ☐ ne

12. Obtěžoval(-a) jsi jinou osobu tím, že jsi jí opakovaně zasílal(-a) útočné zprávy či ji prozváněl(-a)?

☐ ano ☐ ne

13. Znáš někoho, kdo se stal obětí kyberšikany?

☐ ano ☐ ne

V případě, že odpověď byla kladná, odpověz na následující otázku:

Kdo to byl?

☐ kamarád

☐ rodinný příslušník

☐ žák této školy

☐ žák jiné školy

☐ jiné, uveď ……...

14. Znáš někoho, kdo šikanoval prostřednictvím internetu nebo mobilu?

☐ ano ☐ ne

V případě, že odpověď byla kladná, odpověz na následující otázku:

Kdo to byl?

☐ kamarád

☐ rodinný příslušník

☐ žák této školy

☐ žák jiné školy

☐ jiné, uveď ……...

15. Kolik času denně trávíš na internetu?

☐ půl hodiny

☐ hodinu až dvě

☐ více jak tři hodiny

16. Byl(-a) jsi seznámen(-a) s pravidly bezpečného používání internetu? (vyber jednu možnost)

☐ rodiči

☐ ve škole

☐ kamarády

☐ nezajímá mě to

☐ jinde, uveď ……...